

308.830

HELIKONI
KEDVTÖLTÉS.

1819

IV. Kötet.

D, 5, 28

R

HELIKONI KEDVTÖLTÉS

A'

MAGYAR LITERATURÁNAK

NÉMELLY BARÁTJAI ÁLTAL.

1820 E S Z T.

*Bibliothecae Sathensis
Schol. Div.*

~~~~~  
NEGYEDIK KÖTET.  
~~~~~

P E S T E N ,

Trattner János Tamás betűivel 's költségével,

1820.

MALCRAIS DE LA VIGNE KISASSZONY,

vagy

Mint elhíresedhetik az ember a' nélkül,
kül, hogy valaha élt volna.

Desforgés-Maillard egy Bretagnei születésű, és — ámbár az Angersi, Caeni Nanci és Rochelli akadémiákban járt-is, még is egy alkalmasan közepszerű 's ízléstelen versezője a' 18-dik Századnak, másképp' szelíd, és erköltsi-jó karakterű ember, a' Párisi akadémiánál egykor a' jutalmat törekedett megnyerni, de elmellékeltetett próbájával. Ezen igen meg-indult, 's azt vallotta, hogy Bírái, ítéletek által tsak egyedül rossz ízléseket tettek nyilvánosságossá 's hogy ezt megbizonyíthassa, azt vélte, hogy semmit sem tehetne jobbat, mintha versét a' frantzia Merkurba béiktattatná. Ugyan azért azon Újságnak kiadójához Roque Úrhoz folyamodott; de ez, nem tsak hogy vonogatta magát kívánságának eleget tenni, hanem Desforgésnek sokszorozott biztatásain megharagúdván, a' verset a' tűzbe vetette, 's esküdött, hogy annak szerzőjétől soha többet fel nem venne semmit-is újságába. Desforgés ezen elszánt-ságon kétségbe esvén, a' következő, egészen

különös ravaszsághoz folyamodott. Ekkor Bre-
derakban lakott egy Malerais nevezetű szőlőhegy-
hez közel. Ismét tehát a' merkurnak kiadójához
folyamodott egy Malerais de la Vigne Hisasszony-
nak neve alatt 's által küldött nékie egy sereg
verset a' könnyebb nemből, mellyek a' jó szívű
Roquenak különösen, 's a' mint mondják, annyi-
ra tetszetek, hogy az el keresztelt Mú'sába kö-
lönösen beleszeretett 's még arra is bírta magát,
hogy néki a' következő módon írta: Drága
Bretagnebeli Hisasszony! Én szeretem magát! En-
gedjen meg ezen megvallásért, de alkármiképp
legyen - is, már most ki vagyon mondva! Azom-
ban nem ő egy maga, a' ki magát ezen tsalfaság
által meghagyta bódíttani; mert kevés idő múl-
va egész Párisban sem szóllottak másról, mint
az isteni Maleraisnek verseiről. A' verselők egy-
mással vetekedve törekedtek a' Merkur által, hó-
dolásaikat néki eleibe terjeszteni. Még a' híres
Tudósok is Voltaire és Destauches e' végre egy-
más elébe törekedtek ugratni 's az ő felettébb
vagy kevesebb szerelmes feleletjei által, legalább
szempillantásokig felindíthatta a' mindenekkel sze-
relmeskedő Bretagnebeli Hisasszony egymás eránt
szerelemféléteket. Azok a' versek, a' mellyekre
az említett Malerais szeretőit feltudta lelkesíte-
ni, mindnyájan silány poetikai bettsel bírtak.
Szinte úgy nem voltak jobbak a' többieknél azon
hódolások is, a' mellyeket néki Destouchesnak
Mú'sája vitt. Ezen versek mindnyájan kivéven
Voltairenek esméretes egyveleg munkájiban kinyom-
tatott levelét, a' melly ezen szókkal kezdődik:

Toi, dont la voix brillante a volé sur nos rives etc. régen a' feledékenységnék tengerébe merültek.

Midön végre Desforges maga, hogy a' komédiának végét szakassza, igaz nemét ismét felvette, elejéntén majd minden imádói szégyenleték Rolljokat, mellyet minden emberek' szemei előtt játszatott velek; végre még is maga vólt, a' kire a' tréfa legnagyobb kárt hozott; mert alig húzta le álorenzáját, midön már semmiről sem gondolkodtak egyébből, mint verseit lealázni, 's ötet általjában nevetségessé tenni; a' mi az ő lelkitelhetségeinek tsekélysége 's ellenál-lásának elégtelensége miatt olly ellenségektől igen könnyű vólt. Kevés időnek eltölte után, a' va-gyontalan Desforges Voltairhez folyamodott 's kérte, szerezne néki Párisban valamelly Prote-ctiót. Voltaire vagy igen okosan, vagy pedig jó-zanon gondolkodó lévén, a' helyett, hogy bosz-szonkodást mutatott vólna, a' leg jobb szándék-kal vólt a' Merkurnak hajdani Mű'sájához. A' mi mind a' kettőnket illet, felele néki, még jól em-lékezem Malerais Hisaszszonynak szerelmeskedé-seire; 's ámbár már lehetetlen-is az Úrral szere-lembe esnem, még-is igyekezni fogok szolgálni. E' folyó nyáron számot tartok a' General-Contro-leur Úr' látására 's várokozni fogok egy erre néz-ve jó alkalmatosságra, hogy beszélhessek véle 's szerentsésnek tartom magamat, ha a' Versaliai Plutustól, a' Bretagnei Apollónak hasznára va-lamit nyerhetek. A' következős mindazonáltal az Igéretnék éppen nem felelt meg.

A' VASÁRNAP' PANASZA A' FÖRENDEKHEZ.

Vultus ubi tuus
Affulsit populo, gratior it dies,
Et soles melius nitent.

Horat.

Méltóságos Főrendek!

A' szemérmes embernek semmi sem esik nehezebben, mint magát ditsérni. Mindazáltal némelly esetekben ezt is megkívánja a' köz jó, 's olyankor a' nemes szív a' maga érdemét nem fogja alázni, hanem inkább ille ndő buzgósággal védelmezni.

Az én környülállásaim igen különösek és mostohák. Ha a' világot arra lehetne bírni, hogy velem úgy bánjon, a' mint érdemlem: az az egész emberi nemzetre nézve nagy jótétemény lenne. Ezen okra nézve bátorokodom Nagyságtokhoz folyamodni 's alázatosan könyörögni, méltóztassanak pártomat fogni, hogy ne kellessék a' tudatlanságtól 's balvélekedésektől annyit szenvednem, mint eddig szenvedtem.

Az idősebb testvérem a' Zsidó Vallást követte. Ez, a' ki egy tiszteletre méltó férjfiú, de szokásaiban és erköltseiben egy kitsinyt igen kemény és sanyarú volt, az ő rokonaitól és barátitól igen nagy betsben tartatott, a' mit tökéletesen meg-is érdemlett; hanem rokonain és meghitt barátjain kívül, másokkal nem társalkodván 's jó módjával nem-is társalkodhatván, az egész emberi nemzettel nem esmértethette-meg magát,

Tisztességes öregségben butsut vett a' világtól, 's én léptem minden jussainak birtokába; 's mint-hogy nem tsak az ifjúság' virágja ékesített, hanem máskép'-is sok külső és belső szép tulajdonságok ruháztak, azzal hizelkedtem magamnak, hogy közönséges tiszteletnek és szeretetnek tárgya fogok lenni. A' jó kedv és az öröm velem születtek; a' szelédség, szeretet és nyájasság mindenütt késérték és kedvessé tették ifjúságomat. De ez az idő már elmúlt; már ma az emberek' esztelen képzelődése öregnek, kedvetlennek 's ránztos ábrázatunak néz. De ha tsak tüköröm egészen meg nem tsal, még most sem veszett-el tsak egy-is azon kellemekből, mellyek első ifjúságomat diszesítették. Azomban az-is igaz, hogy minden embereknek tsak az vagyok, a' minnek tartani akarnak, úgy, hogy tsak igen kevesen esmérnek valóságos mivoltom szerént; jóllehet természetemhez képest az emberi nemzet' barátjának 's jóltévőjének kellene lennem, még -is tsak kevés embernek vagyok hasznos és kedves.

Ez nékem annál inkább fáj, minthogy elkerülhetetlenül kell mindenféle társaságokba, 's mindenféle helyekre mennem; 's ugyan azért szükségképen külömbféle sérelmeket 's kissebbségeket kénytelenítetem szenvedni. Jóllehet a' kártyától és kotzkától úgy irtózom, mint némelly emberek a' matskától, még-is kénytelen vagyok sok kártyázó és kotzkázó társaságokat látni, 's jóllehet a' tsendességben és nyugalomban különös nagy kedvemet találok, még-is mindenek, kivált a' főbb rendű Urak és Asszonyságok, tsaknem

halálra kinoznak a' multság véget tett utazásokkal, mellyek tsaknem soha sem vitetnek nálam nélkül végbe.

Mások az ellenkező hibába esnek 's az ágyban fogadják-el látogatásomat, 's annak az időnek, mellyet nálók töltök, legalább felét az ágyban heverik-el; sőt némelleyek szántsándékkal orvosságot vesznek-be, hogy fekvésre okok legyen, mikor hozzájuk megyek. Azok, a' kik valamivel velem szebben bánnak, olly hidegséget mutatnak erántam, 's annyi kénszerítés látszik magok viselkedetekben, hogy kiki észreveheti, melly kedvetlen vendég vagyok nálók. Sőt még az ollyan személyek között-is, a' kik tiszteletet érdemelnek 's erántam tisztelettel viseltetnek, igen szembetűnő, hogy rendszerént, mihelyt jövök, az egész társaságban egy bizonyos kábulás terjed-el, hogy tsupa tzeremoniákból álló feszes udvari pompával fogadnak, 's örülnek ha jó módjával tőlem mennél előbb megszabadúlhatnak.

Melley sajnosan eshetik az illy elfogadtatás vagy inkább megvettetés egy ollyan személynek, a' ki minden tulajdonságokkal bír, hogy örömet, 's maga eránt, szeretetet és tsudálkozást, gerjeszthessen, a' ki a' szivességnek 's jó akaratnak akarmelley nagy mértéket-is megtudná jutalmazni!

Igen jeles emberek' társaságában neveltettem fel, a' kik szívesen szerettek, 's erántam kimondhatatlan tisztelettel viseltettek. Utóbb sok országokban sokféle viszontagságokon mentem-által. Vólt az az idő, mellyben különösen Magyar Országban szivemnek egész tetszése szerént folytak dolgaim. Valamikor megjelentem mindenkör nagy

számmal gyültek-össze elfogadásomra még a' legfőbb karbéli 's a' világnak tükörül szolgáló Urak 's Asszonyságok közül-is, 's olly tsinosan felöltöztek, mintha a' Királynak mentek volna udvarlására. Asztalomnál a' szivesség és nyájasság vendégelte-meg jó barátjait, 's különösen a' falukon azért-is igen kedves voltam, minthogy ott a' földes Urak, papok és árendátorok között a' barátság' lántzát megerősítettem. A' nehéz munkát tévő szegények, még most-is áldanak, valamikor látnak 's tiszteletemre legszebb ruhájokban jönnek. De jóllehet a' szegényekkel, a' mint mondom, még most-is legtöbb okom van megelégedni, mindazáltal ezeknél-is gyakran megtörténik, hogy egy palatzk borral leöntenek.

Még boldogabb sorsom' idején-is találkoztak olyanok, a' kik engem igen különözönek 's komornak tartottak, 's ugyan azért akaratom ellen idegen mesterek által tántzra és játékra taníttattak. Ezen nevelés az én természetemmel, melly sokkal nemesebb foglalatosságokat szeret, egészen ellenkezett, 's ugyan azért nem-is sokra mehetek velem mestereim.

Azután egészen ellenkező gondolkozású emberek' kezébe estem. Ezek annyira boszonkodtak az előbbeni nevelőim által tsináltatott tzifra öltözetemre, hogy nem tsak minden külföldi piperétől, festéktől 's más mesterséges tsetse betsetől, hanem még azon ártatlan ékességektől-is megfosztottak, mellyeket gyermekségemtől fogva a' kertekben és mezőkön szoktam szedni. Sőt még ábrázatomat-is bekormozták, 's tetétől tal-

pig gyász ruhába, még pedig rogyosba és tsufos szabásba öltöztettek. Ettől fogva egész életemet predikátziók' hallgatásával kellett töltenem, 's nem volt szabad soha csak egyet-is mosolyodnom.

Ezen szomorú öltözetben tsupa éjjesztő váz voltam, kivált a' gyermekekre és ifjakra nézve; valahová mentem, mindenütt mély hallgatás lett, a' beszélgetés nyájossága egyszeriben eltűnt; 's minthogy természeti hangomon nem volt szabad az emberekhez szóllanom, ezek azon órákban, mellyeket ezer ásitózasok között velem töltöttek, úgy meguntak 's úgy megutáltak, hogy minden gyermekeikbe-is erántam való idegenséget plántáltak, a' kik ugyan azért még most sem szeretnek velem lenni, jöllehet mind természeti ábrázatomat, mind beszélgetésemnek természeti hangját már visszanyertem.

Ila az emberek nyájosan fogadnának 's beszélgetésemre illendőképen figyelmeznének, elmondhatom ditsekedés nélkül, hogy hasznos és egyszer'smind kellemes társalkodót találnának bennem. Mindenikkel közölök olyan dolgokról tudnék szóllani, mellyek reája nézve legfontosabbak 's egyszer'smind leggyönyörködtetőbbek - is. A' nagyoknak és tisztességre vágyóknak olyan felmagasztaltatásokat, 's elsőségeket emlegetnék, mellyeknek nem csak a' föld, hanem az ég - is tsudálója lenne 's olly méltóságokat ígérnék, mellyeket senki nem irigyelne. A' gazdagokat elfogyhatatlan kintseknek keresésére oktatnám, 's megtanítanám őket, mikép adhatnák pénzeket

legjobb u'sorára. A' gyönyörűség kedvellőinek megmutatnám, mikép' lehet az örömet legnagyobb mértékre nevelni. A' szépség elhervadtatlan virágokat nyerne tőlem. A' szomorúaknak vigasztalást 's az elfáradott munkásoknak enyhülést adnék.

Mint hogy olyan bizodalommal vagyok, hogy Nagyságtok ezen állításaimat illendőképen megvizsgálni, 's ha (a' mint nem kétlem) igazaknak találják, mindeneknek hathatósan ajánlani méltóztatnak: megmondom azt-is, millyen velem bánást kívánok azoktól, a' kik velem megismerkedni 's társalkodni akarnak.

En mind az aluszékony henyélést, mind a' zörgő lármát egyaránt gyűlölöm. A'zt akarnám, hogy mindenütt jó idején illendő jó kedvel és háladatossággal köszöntենek meg. Azon nagy Szálákban, mellyek különösen az én számomra vagynak készítve, tisztelettel kellene rám várakozni. De tzifraságot és nagypompát nem kívánok; meglegszem ha tisztelőimen tisztságot és tiszteletet látok. Délben takarékosan, de nyájas barátsággal szeretnék megvendégtetni, 's akarnám, hogy az én kedvemért a' szegényebb szomszédok 's általjában a' szűkölködők számára valami, a' mi nekik jobb kedvet szerezhetne, adattatnék. Egy ideig tisztelő látogatóimmal együtt egészen magánosan kellennem, de látogatásomnak hátra lévő részét kellemes sétálásokban 's vídám emberek nyájas társaságában 's olyan beszélgetésekben, mellyekre én adok alkalmatosságot, vagy pedig olyan könyvek olvasásával-is

lehet el tölteni, mellyek nekem vagynak ajánl-
va; tsak hogy az ilyen könyveket jól meg kell
válogatni.

Hogyha Nagyságtok ügyemet kegyesen fel-
fogni és sérelmeimet orvosolni méltóztatnak,
örökös háládatosságra fogják kötelezni

Nagyságtok

alázatos szolgáját, a'

Vasárnapot.

É L E T' F O L Y Á S A.

Mig még vesszön lovagoltam
'S minden nyomon tündérvárt
Leltem, oh melly boldog voltam!
Velem hány szép öröm járt!

2.

Öröm vetette ágyomat
Mikor fekünni mentem;
Öröm üzte-el álmomat,
Ha reggel fel-serkentem.

5.

Sem kints sem hirnév nem kellett,
Sem semmi pompa' fénye,
Hedves pintzkém 's lapdám mellett
Tölt szívem' minden kénye.

4.

De hogy serdülvén kezdettem
Kevélyen paripázni,
A' Gond együtt ült mellettem,
'S nem volt mód azt lerázni.

5.

Tseren bokron, mint vitt az út,
Ész-vásárra ügettem,
'S nagyravágyástól sarkantyút
'S virtustól köntöst vettem,

6.

Mit ért? nem soká magamon
A' szép köntös rongyá vált,
'S a' sarkantyú rest lovamon
Vérző sebeket tsinált.

7.

Az örömök kik nevetve
Elébb önként követtek
Most bár drágán megfizetve
Ritka kísérők lettek.

8.

'S a' régi nyájas kellemmel
'S hűséggel egyik sem bírt,
'S a' Bánat bé-esett szemmel
Gyakorta nyomokba sírt.

9.

Ekkor kesergve sorsomat
Magányomba rejteztem,
'S mint orvosoljam bajomat
A' Böltseket kérdeztem,

10.

Ezek a' Filosóphiát
Dítsérték, megpróbáltam;
De nála tsak sok Szófiját
Hasznos írt nem találtam.

11.

Nőttön nőttek aggságaim,
Majd pénzre tisztességre

Ásítottak vágyásaim,
Majd deli feleségre.

12-

Meg lett a' miért epedtem
Lett tisztség, 's terh mellette,
Lett pénz 's erőmből fizettem,
Dézmát 's adót érette.

13.

Egy lány, kit minden bájjával
Vénus felékesített,
A' szerelem myrtusával
Hoszorúzván, férjé tett.

14.

Boldog vagy most ezt gondolám
Repülj öröm' karjába
Hiú hit! kemény oskolám
Most fogott vas igába!

15.

Mig nyájasan tsókolgatott
Első hetekben párom,
Még addig nektár itatott,
'S aranyos volt a' járom.

16.

De miolta a' ravasz Szép
Lön éltem' Istennéje,
Boldog egek! hány bú 's gond tép,
Mint hány a' habok' kéje!

17.

Melly hartzot kell kiállani
Gyenge okosságommal
Mint vágyok partra szállani
Rongyollott tsónakommal!

18.

Eddig ekkép' folyt életem,
Igy foly azután is már;
Mi hát az? ha fontra vetem?
Hosszú tél és rövid nyár.

A' RÉGI NEMZETEK' SZABADSÁGÁNAK EL- ENYÉSZÉSÉRŐL.

Az emberi nem méltóságának tüzimere, a' jó emberek' fő java 's legnemesebb igyekezeteinek ritkán egészen, még ritkábban sok időre nyert árra a' szabadság, melly az igazgatásnak minden formáiban lehetséges és mindenütt lehetetlen, a' hol az indulatok' kénnye zabolátlanul uralkodik', itta' szorosabbik értelemben vétetik, melly szerént valamelly országnak és polgári társaságnak magában állását és idegen hatalomtól nem függését jelenti. Ezen szabadság bizonyosan vólt, mikor a' nemzetek kezdődtek. De sem az idő, sem ezéloom nem engedi meg, hogy most oda vissza menjek, a' hol az első világ csendes kunyhóiból az Oriások' zabolátlanságáról, 's a' vadászok' erőszak tevéséről a' legelső aligérthető panasz zokog. Miképpen követhetnénk figyelmünkkel annyi századokon keresztül egész a' mi időnkig azt a' szüntelen változó és újuló játékot, mellyet az indulatosság, az értelem és erő, az erőtlen ártatlansággal, vagy a' tunya vigyázatlansággal eleitől fogva üzött! A' nélkül hogy elakarnám beszélteni mikép' szakasztatott a' természeti rend, melly háznépekből nemzetségeket, nemzetségből nem-

zeteket szármoztat, az uralkodásra vágyás által félben 's miképpen adott, mind inkább és inkább helyet a' nagy Országok mesterséges művének, csak arról az időről szóllok, midőn az egész mivelte világ a' mennyire akkor esmeretes volt, egy-néhány vad nemzetekkel együtt tizenkét száz esztendőig tartó fáradsága után az ő meg nem tartatható szabadságát végre egyetlen egy uralkodónak kényére bízni kényszerítettetett.

Midőn Augustus Caesar a' világot által vette, a' Görögök azon szép tavaszának, mellynek gyümöltseit az előadásban és a' mesterségekben mi a' mi későbbi érett korunkban fellül haladhatatlan remekeknek tartjuk, virágzása már régen elmúlt, a' tsudálkozásra méltó Napkeletnek első világi magassága már elfelejtetett 's az első szabad nemzetek' bajnoki ereje már elholt és elalélt volt. Mind a' mellett-is melly tsudálkozásra méltó világ! A' Scótiái bástyáktól egész az Euphratesig, a' Cyrene táján lévő homoktól egész Vestphália' posványáig — a' legmiveltebb Nemzetek között mértékletes ég alatt fundált birodalom, mindenütt mosolygó termékenység, a' tenger Angliától fogva egész a' Colchisi partokig mind ezen szép tartományok, még pedig nem olyan formában, mintha ma a' Törököktől elvétetnének, hanem legtökéletesebb kimíveltség' állapotjában, a' leg pompásabb városokkal ékeskedve, mindenütt finomság luxus a' régibb nagy időnek maradványaival együtt 's mindenütt elme tudomány 's a' legszebb mesterségeknek virágzása. Illyen világ hódolt meg Augustusnak, még pedig örömet.

Augustus semmit sem titkolt nagyobb gondal, mint uralkodását. A' határtalan hatalom gyakoroltatott, de nem neveztetett. Nem volt szabad tudni, hogy Rómának Ura van. 'S mennyit nem talált fel ezen fejedelem, hogy a' hódoltatáknak minden üres óráikat gyönyörűségekkel bétöltse, 's minden jeles tálentomokat részszerént a' tudományokkal, részszerént tisztviselésekkel foglalatostkodtasson; melly igen tudta a' hatalom' eszközeit, az ő legióit megtisztelni, 's egyszer'smind távol is és rendben is tartani; a' polgárok' állapotját pedig úgy virágoztatta, hogy az elmúlt időkről gondolkodni se idejek se kedvek ne legyen; azt azomban megengedte, hogy Livius azon elmúlt idők' történeteit szabadon megírja, elakarván azt a' gyanút kerülni, mintha ő a' historiától félne, és mintha a' régi idők' megváltoztak volna. Így a' Császári Uralkodást a' Nemzetek' nyakára bájolni, ez volt Augustusnak ötven esztendei munkája.

De honnét jött, hogy sem a' régibb időkben, midőn nem mondom Verres ragadozott, hanem Cato Cyprusban igazságtalanság' gyakorlására vete-medett, 's Brutus a' provinciák' zsírját kiszívta; sem utóbb midőn a' későbbi Caesarok dühösködtek, kegyetlenkedtek, és az emberi méltóságot levetkeztek, midőn a' trónus ingadozott, 's az erőtlenség' titka kinyilatkozott, honnét jött, hogy soha sem tétetett próba a' világnak a' rab-ság alól kiszabadíttására? Egy hadi sereg, melly korán sem tett két annyit, mint a' Prussziai Királyé, a' Római világot a' legmostohább környülállások

Helikoni Kedvt, IV. Köt. 2

között engedelmisségben tudta tartani. Talám a' szabad kényü uralkodásnak csendesége többet ért és becsesebb volt a' szabadság' hánykolódásainál?

De a' minden rendbeli legnagyobb emberek az ő kitetsző tulajdonságaikat a' sok felekezetek és nemzetek között való hartzolásban fejtették ki: a' népesség, gazdagság, a' tudományok 's mesterségek soha sem voltak nagyobb virágzásban, mint még a' nemzetek egymással vetélkedtek; nem hinnénk el a' históriának, hogy olyan tartományok lehettek, a' millyeneknek az akkoriakat a' historia rajzolja, ha a' kövek nem beszélnének, ha az omladványok pompája és nagysága bizony-ságot nem tenne. Midőn minden, valami jeles volt, egy városba, a' legfajultabbikba öszveszorittatott, midőn minden nemzetek kénytelenek voltak ezen egy városnak, melly maga is jármat vicselt, jármát nyakokra venni, már mindjárt az első valamennyire tellyes Geographia, Strabo' Geographiája, számtalan hajdan híres városok' elnéptelenedését és kipusztulását, 's másoknak kihalását hagyta emlékezetben. Száz esztendőök elfolytak, 's Trajanus arany idejében az egész Peloponnesusban kevesebb ember lakott, mint az előtt az egy Athénében, ezután pedig kétszáz esztendővel az Augustus alatt épült és felvirágzott városok, jóval a' barbarus nemzetek' bérohanása előtt, elhanyatlodtak, 's az ország annyira elerőtlenedett, hogy végre Gallia, melly a' nagy Dictatornak tiz esztendeig tartó háborúba és talám fél millió emberek' vérébe került, egy alig

húsz esztendőös férjfiúnak vezérlése alatt mintegy huszonöt ezer Frankusok által meghódoltatott. 'S az ilyen szerentséért, virágzásért és bátorságért volna e érdemes a' magok erejéből álló nemzetek' szabadságát önként oda adni? Oda adták ugyan a' nemzetek a' szabadságot, de nem azért, mintha jobb állapotot reménylettek, vagy éppen a' rabság' állapotját jobbnak érezték volna. El-estek, és fel sem keltek többé, mivel az ő lelkek elenyészett.

Egy köz társaság sem álhat meg virtus nélkül. És millyen virtus nélkül. A' virtuson itt annak eleven és cselekedő érzését értem, hogy kiki nem tsak magáért, hanem egy közös hazáért, és nem csak ezen életnek hamar el-repülő szempillantataiért, hanem a' jövődőségnek javáért is tartozik élni. Ebből származik a' mértékletesség, munkásság, magamegtagadása, a' halállal nem gondolás, 's minden jó tulajdonság, ebből az életnek igaz boldogsága a' barátság és szeretet, a' maga-érzése, a' semmitől nem tartás! De minekutánna az A'siai hadakozások által a' Görögök sok ismételten gyönyörűségekkel megesmerkedtek, és sok új szükségeket éreztek, a' Marathoni vitézek' haza' szeretete 's a' Spartai erkölcsök a' telhetetlenségnek adtak helyet. Ettől fogva a' saját haszon a' köz jótól külön vált; a' helyett hogy a' hazának szolgált volna, a' telhetetlen kívánságok' rabja lett, 's hatalma alacsony czélból idegen hódoltatásoknak eszközül szolgált. Ezen romlottság azt okozta, hogy midőn kiki fejenként magáévá akarta tenni az ura-

ságot és szabadságot mindenek elvesztették; kívánságaik' vaksága sokáig nem láthatta, hogy a' mitől egyes személyek és egyes városok megfosztattak, ez ugyan akkor mindnyájoktól elvétellett. Azon fellyül a' Macedoniai uralkodás igen veszedelmes volt, minthogy a' nép elcsábításának gonosz mesterségeire még gonoszabb udvari fortélyok következtek és Sándornak halála, 's gyenge familiájának hamar lett kiirtása után a' sebes gyorsusággal meghódoltatott világ olyan Generálisok' prédájává maradott, a' kik nagy részént nevelés és erkölcs nélkül lévén egy kevély és ragadományt szomjuhozó hadi-seregnak szolgálni kénytelenítettek. Mind ezen Hírályokban és nemzetekben Roma semmi ellent álló erkölcsi erőt nem talált. A' dülő-félben lévő épület, mihelyt egy kis szélvész érte öszverogyott. Pompejus a' régi vitézekkel nem hasonlíthatott össze, még is alig ment A'siába tüstént elfoglalta azt. Oda volt, örökre elaludt az a' férjfiúi régi virtus, mellynek tüze és világossága nélkül az országok szintén úgy nem virágozhatnak, valamint a' természet nem a' nap nélkül. Az messze kiterjedett és mindent nemes szívvvel által ölelt volt; most pedig a' lelkek mintegy öszvezsugorodván, a' hazáról, a' halhatatlan borostyánokról, az örökké jutalmazó, vagy büntető igazságról gondolatjait el-vonták, 's csak a' szempillantatnyi gyönyörűségekre függesztették.

De gazdagságok, fegyverek, elmésségek meg volt; északi Afrikaiak, napnyugoti Europei barbarusok sok régi virtusok és erős hadi sere-

gek még voltak; úgy hogy az egyesülés az öszvetartás még segíthetett volna. De későn jött a' nagy Mithridates ilyen gondolatra. Azért sokan külön a' nélkül, hogy a' világnak használtak volna, hasonlíthatatlanúl harezoltak, 's egymás után egyenként mindnyájan meggyőzöttettek.

Az embereknek minden magokban állása 's nagysága az erőtől, 's az erőnek hasznavétele az akarttól függ. A' ki jól tudja mit akar, 's mindenkor a' legnagyobb hathatósággal egyet akar, az mindenkor talál eszközöket. De nem egész erejeből 's nem álhatatosan akarták azon nemzetek az ő magokban állásoknak megtartását: nem mintha a' Proconsulok, nem mintha a' despotismus alatt való álmom, (melly nyughatatlan lévén, az álmom' álmánál rosszabb volt) nekik jobban tetszettek volna, mint előbbeni állapotjuk: hanem ámitás által könnyebben elaltathattak, mivel az a' tapasztalás még nem volt előttök, mely által az ő nyomorúlt sorsok és méltatlan elenyészesések annyi századok után a' későbbi nemzeteket tanítja és fenyegetve inti. Ugyan azért el-lankadván és el puhúlván megadták magokat.

Két intézeteket, mely által a' közönség' vélekedése és szava fundáltatik, a' vallásbéli tanításokat és a' literaturának mostani alkotványát a' régi világ nem esmerte. Az Isteni tisztelet szokásokban állott, nem voltak vele öszvekapcsolva a' tanítások, mellyek a' leg-alatsonyabb köznépet-is a' durvaságból valamennyire kimívelik.

A' Heresztény vallásnak akkor támadó világosságánál a' világ kicsinyenként háromféle áh-

rázatban mutatta magát; nem mintha a' világosság változott volna, hanem a' test merre az szolgált időről időre különbözött. Az akkori világ úgy tűnt szembe, mint egy gyógyíthatatlan romlottságu 's enyészésre készülő rendetlenség: utóbb a' barbarusok alatt, mintegy kemény fenytéket kívánó iskola: végre az újjabb időben mint egy olyan emberekből álló ház nép, a' kik a' nevelőnek fenytéke alól ki-növen, a' szerént a' mint azt, a' mit tanultak hasznokra fordítják, vagy elfelejtik, vagy a' szabadság örömeivel élnek, vagy a' szolgaság' járma alá esnek. Akkor a' remény nélkül létel tökéletes, semmivel nem gondolást szültt, a' mi halála a' léleknek.

Tudósok az akkori régieknél is voltak, valamint minálunk vagynak, de nem bírtak azokkal az eszközökkel, mellyek a' mi időnkben az íróknak, a' közönséghez való férhetését olly igen megkönnyebbitették. Nem volt a' tudósításnak az a' mindenekhez jutható módja, az a' naponként való közlés, melly által akármedly ha szintén elnyomatott, nagy elmének-is egyetlen egy világitó gondolatja egyetlen egy fellobbantó szava vilám sebességével Európán keresztül fut, és mikor az idő eljő, mint valamelly electricus ütés egyszerre számtalanokat mozgásba hoz.

A' közönség vélekedése tagadhatatlanul királya a' világnak 's még azoknak is törvénye, a' kik más törvényt nem esmernek. De minelutánna az idősebb Pliniussal a' világot által ölelő tudósság, a' Római lelkek eleitől fogva való nyomos gondolkozása, és Cornelius Tacitussal a' szá-

bad igaz mondásnak 's igaz ítéletnek utolsó lehelletei elenyésztek: a' tudósok nagy részént elfelejtkeztek hivatalok' kötelességeiről. Az akkori félénk és magokat áruba bocsátó lelkeket nem akarom a' megérdemlett feledékenységből ki tagadni; de általjában a' férjfiúi gondolkozás és a' maga szemeivel látó értelem dialecticus szörszál hasogatásoknak és a' 'Theurgia' álmadozásinak adtak helyet. Nem lelkesítette többé őket a' saját érzésből ömlő, 's ellene állhatatlanul győző észláng; feleslegvaló magasztalásokban jádszó mesterséges elmésség, 's az előbbi világnak esméreteivel kitömött lelketlen tudósság foglalatoskodtatta a' tanultabbakat; utánozták ezen 's kijegyeztették (és némellyek már egészen szerencsétlenül) a' régieket, de saját és tulajdon elmésséggel csak a' Samozatai gunyolyó birt, a' ki a' maga ideje beliekből, 's a' maga ideinek bölcseiből és Isteneiből csufot üzött.

E' szerént az elerőtlenedett test nem talált helyrehozó és megújító eledelt. Az ember az ő tunyaságában az eltávozzhatatlan sors ellen panaszkodik; a' nagy férjfiak ezen sorsnak kerekeit megtudják állítani. Az olyan kor, melly sem az Istenekben hinni, sem magához bizni nem tud, bámulja Rómának mindenhatóságát, de az ember az, a' mi lenni akar, a' mivé magát teszi.

Szerencsés minden később idő, melly az elmúlt által tanítatik; azért javasolta az egyetlen egy Friderik egész utolsó vénségéig, azért javasolják minden nagy emberek a' régiek olvasását.

A' BOR' EREJE.

1.

Áz éhen szomjan vívó böltteségen
Minden baj erőt vesz;
Bort töltsetek! a' bor ma is mint régen
Ezer tsudákat tesz.

2.

A' jó barátok' vig társaságától
Fut a' Bú' serege,
'S földön mosolyog Tokaj' nektárjától
Olympus' szép ege.

3.

Ki hát epével elboritva látja
Világ tzudarait,
Hígitsa borral, mint jó ész barátja
Vére patakait.

4.

Hire méregbe mártott nyillal lönek
Kevély irigyei,
Balsamként vegye levét a' szőlőnek
'S nem fájnak sebei.

5.

Hinek békét nem hágy szép Xantippéje
'S kéntelen perelni,
Igyék, tsak bortól ázzék meg gégéje
Jobban tud felelni.

6.

Hit bár melly szélvész nem szün ostromolni
Az élet tengerén,
Bacchussal tartson, 's vígan fog nyargalni
Pardutzos szekeren.

A T H E N A I S.

Athenais, Leánya Leontiusnak, a' ki Athénben a' böltselkedés tudományát tanította, a' keresztyéni időszámlálásnak 400-dik Esztendeje körül született. Úgy annyira gondoskodott attya neveléséről, hogy megkülömböztető lelkiadományai mellett, lelkének kipallérozásában rend kívül előment. Mint jött légyen Constantinopolba, 's ott a' Császári Thronusra, erről a' történet következően tudósít:

Midőn az Ifjabbik Theodosius Császár házassodni készült, húgával Pulcheria Augustával gyakorta szokott erről a' tárgyról tanátskozni. Pulcheria leginkább arra fordította gondját, hogy azon Leányok között, a' kiket nagy számmal ezen titkos tzélből palotájában tulajdon vigyázása alatt neveltetett, egy szint' olly szép, mint szoros erköltsű Leányt találhasson, a' ki bátyára egészen méltó légyen.

Theodosius kinyilatkoztatta húgának, hogy ő csak egy olly rend kívül való szépségű Leánnyal elégednék meg, a' kinek mindent meggyőző fényre, mindeneket meghomályosittana, és hogyha fő-rangból volna, annál jobban szeretné, ennél még-is minden hasonlítás nélkül többre betsülné a' szépséget 's a' jó erköltsöt, annyira, hogy ezen tulajdonságok, ha bár a' legalatsonnyabb születésű volna is, választását meghatározhatnák.

Ezen időtájban jöve a' szépség és magas lelkimiveltség által egyeránt kijelelt Athenais Constantinopolba, és ugyan a' következő okból:

meghalálozott atya ezen rendelést tette testaméntomában: felette szeretett Leányomnak nem hagyok többet száz darab aranyoknál, mivel az ő szépsége lelkimiveltségének nagy mértéke mellett, a' mellyet nyert, 's a' mellyben sohol sem talál magához hasonlót, elegendő lesz a' világban szerentséjét előmozdítani. A' testamentomnak megnyitása után Athenais, a' ki magát ezen nyomorúlt hagyomány által olly igazságtalanul elmellékelve látta, két bátyjaihoz folyamodott, a' kikre az egész atyai örökség szállott, 's kérte őket, hogy az atyának igasságtalanságát legalább tsak valamennyire-is tennék ismét jóvá. De bátyjai eléggé keményszívűek voltak, semmi kéréseire és állításaira-is nem halgatni, 's midőn húgok meg nem szűnt, őket az örökség' egy részének kiadásáért kérni, annyira mentek alávaló keménységekben, hogy tovább házokban nem akarták szenvedni.

Most tehát a' szerentsétlen Athenais egy az annya részétől lévő nényéhez folyamodott, a' ki néki mint Anya úgy gondját viselte, 's ötet férjének Leánytestvérjéhez vitte, a' kik közösen ezen öttseleknek nevében, a' kit derék tulajdonságaiért igen betsültek 's szerettek, annak bátyjai ellen az ítélőszék előtt panaszt tettek, 's hogy a' törvénykezés annál előbb végbe mennjen, mind a' ketten egyenesen Pulchéria Hertzegnéhez folyamodtak, néki az égbe kiáltó igasságtalanságot, a' mellyet öttsek egészen érdemetlen szenvedni kényszerítették, valamint bátyjainak keményszívűségét-is, és a' szerentsétlen Athenaisnak, jeles

lelkiadományait, esmérteit 's szembetűnő szépségét eleven színekkel festették.

Ezen festés a' Hertzegnét különösen figyelmessé tette, 's midőn tsak hamar ennekutánna arról meggyőződött, hogy a' hasonlithatatlan Leány nem felettébb ditsértetett meg, erköltsi neveléséről 's élete-folyásáról tudakozódott szorgalmasan. 'S midőn mind abból, a' mit hallott, megbizonyosodott, hogy Athenais erköltseire nézve - is remekképe nemének, ötet-is azon Hisasszonyoknak száma közé vette-fel, a' kik vigyázása alatt palotájában neveltettek, 's megígérte, hogy semmit el nem mulaszt, hogy a' törvénykezésnek mennél előbb lehető végrehajtását előmozdithassa.

Pulcheria mind inkább-inkább meggyőződött arról, melly igen megkülömböztesse magát Athenais minden tekintetben, 's mennyire halladjon fellyül, szépséggel, lelkitelhetségekkel 's esméretekkel minden egyéb Leányokat, a' kiket palotájában neveltetett, 's midőn ezen fényes elsőségekkel, erköltseinek motsok nélkül való tisztaságát is öszveköté, nem hallasztá tovább, ötet bátyjának, mint minden tekintetben hozzá méltó személyt, ajánlani. Theodosius egészen magán kívül ragadtatott gyönyörűségében azon festés által, a' mellyet Pulcheria néki a' hasonlithatatlan Athenaisról tett, 's maga-is tsak hamar úgy találta, hogy a' személy ezen festéssel éppen megegyez, 's ugyan azért, hiv akarván maradni maga meghatározásához, minekutánna a' szép Athénabéli Leány a' keresztségben Eudokszianak neveztetett, nem hal-

lasztotta tovább, vele öszveházasodni. Eudokszia a' Tudományokat, a' mellyekre magát attyának vezérlése alatt kora ifjúságától fogva szentelte, mint Császárné-is egyyenlő szorgalommal folytatta. Igen jártas volt mind a' Görög, mind a' deák Literaturában, valamint a' böltselkedés és számvetés tudományaiban-is. Hönyveket-is irtt, 's a' többek között vitézi versekben eléneklette Theodosiusnak a' persákon vett győzedelmét; ő írta a' szent Irás első nyolcz könyveinek paraphrasisát hat lábú vesekben, 's a' két martyromoknak Cyprianusnak 's Justinának históriáit-is. Folyóbeszédben írta a' többek között Daniel és Zakariás Prófétáknak fordítását.

445-dik Esztendőig változhatatlan szerentsével élt ekkor egy szerentsétlen eset által férjében szerelemféltést támasztott. A' Császár egy szokatlan nagyságú almát ajándékozott néki, 's ezt ő Paulinushoz férje' kedves emberéhez küldötte, a' kihez tudományaért igen jó volt. Paulinus nem tudván, honnét kapta az ajándékot, általadta az almát a' Császárnak, a' ki-is kevéssel annakutánna a' Császárnétól kérdezte, mire használta a' gyümöltset? Ez nem akarván férjében maga eránt gyanúságát támasztani, azt felelte, hogy megette. Erre Theodosius néki az almát megmutatta, mellynek látására nagyon megijedett 's sietve eltávozott. Ez által a' Császárnak gyanúja, hogy Paulinussal felette nagy egygyetértésben volna, még inkább helyben hagyatott. Erre Eudokszia Jerusálembe ment, a' hol több Esztendőket töltött templomokat építvén 's meg-

ajándékozván 's a' szegényekről gondoskodván. Mindazonáltal még is megbékélt ismét férjével 's visszatért Constantinopolba, a' hol egészen férje haláláig maradt. Azután özvegységében ismét Palesztinába ment, a' hol 460. megholt. Megérdemli még a' megjegyzést, hogy bátyjainak keményszivü magaviseletét nem bosszulta - meg, sőt inkább őket az Országban igen nagy jövedelmekkel járó hivatalokra emelte. A' szemrehányás helyett azt mondotta nékiek mint hajdon József áruló bátyjainak: ha ti engem' nem kényszerítettetek volna hazámat elhagyni, soha sem jöttem volna Constantinopolba, 's nem lettem volna abban az állapotban, néktek igaz szeretetemnek 's hajlandóságomnak ezen kétség nélkül való jeleit adni.

MIT SZOLGÁLHAT EGY SZÉP FONYÓNÉ.

Montaguanában minden ember a' szép szorgalmatos és mesterségesen fonyó Bertháról beszélt, és hogyha ez fonalat Páduába a' vásárra vitte, az első volt ismét othon, mert mingyárt vevőkre talált.

Egykor még sem volt annyira szerentsés; a' vásári órák elmúltak 's Bertha még is ott ült 's fonalat nem adta el, 's nem is látszott, hogy többé eladhatná. Mit tselekedjék? Montaguanába ismét vissza menjen, 's fonalat véle haza vigye? — még azt soha sem tette 's most tenné? Ide 's tova gondolkodván, mit tévő lenne, vég-

re felkiált (mert nem csak szép és szorgalmatos, hanem bátor és okos is volt) Így jó lesz! — véve kosarát, bátran a' palotába ment, mellyben akkor negyedik Henrich Császárnak felesége lakott 's kívánczozott véle szólni. A' rajta nevető Fejedelelemnének árulta fonalat, azt mondván: hogy azt ő néki fonta, 's olly finomon, a' mint csak lehetett. A' Császárné tsúdálkodozott a' fonálnak szép tiszta szálain (mert értett hozzá) 's még inkább a' leánynak bátorságán. Éppen ekkor érkezett oda a' férje is a' Császár, megértette, miről volna a' beszéd, kegyesen vette 's így szólla: jól vagyon szorgalmatos és módos Leányka! mivel te Feleségemnek illy szép fonalat hoztál, szép fonyóbért is kell kapnod. Mennj tehát haza, kösd-meg lakásodnál a' fonál végét 's a' mit véle a' szántóföldek 's rétek közül körülvonhatsz, legyen a' tiéd fonyó bérül. Bertha nem késett fonyó bérért megvinni 's a' Császárnak szavát tellyesíteni, meggazdagodott 's a' nemes Montagua Familiának tör'sök anyja lett. Ez után más leányok is a' Császárnéhoz vitték fonalokat, de ezt a' feleletet kapták tőle: Ditsérem kedves Leányok! jó szándéktokat, de a' fonyóbért Bertha nyerte 's vitte-el magával. Innét mondják Olasz országban, hogyha ebben vagy amabban a' dologban az időnek külömbözöségét akarják meghatározni: Nints többé az az idő, a' mellyben Bertha font! (Non é piu il tempo che Bertha filava!)

PÉLDÁZATOK.

A' Persa, 'Sidó, és a' Keresztyén.

Egy 'Sidó egy Persa-templomba ment 's itt szemébe tűnt a' szent tűz. Így szólt a' Paphoz: Hogy-hogy? — hát ti a' tüzet imádjátok? Nem a' tüzet, felele a' Pap, a' tűz példázatja a' napnak 's annak melegítő világának. Erre kérdé a' 'Sidó: hát a' napot tisztelitek mint Istenségteket? nem tudjátok é, hogy ez is tsak a' mindenhatónak teremtménnye? — azt tudjuk, felele a' Pap, de az érzéki ember, érzéki jelek nélkül szűkölködik a' legfőbbnek megfogására. 'S nem a' nap é annak a' láthatatlan, megfoghatatlan világosságnak képe, melly mindent fentart 's megáld!

Erre felele az Israelita: hát a' ti népetek a' képet az eredeti képtől megkülömbözteti é? már a' napot is Istenének nevezi, és még erről is ismét egy alsóbb képre lejöven, a' földi láng előtt térdell. Ti a' népnek külső szemétsalogatjátok 's belsőjét megvakítjátok, 's midőn néki a' földi világot elejébe tartjátok, az égít tőle elvonjátok. — Ne tsinalj magadnak képet, sem semmi hasonlatosságot.

Hát ti miképp' jegyzitek meg magatoknak a' fő valóságot? kérdé a' Persa;

A' 'Sidó felele: mi ötet Jehovah Adonainak nevezzük, az az: egy olly Úrnak, a' ki öröktől fogva vagyon, öröktől fogva volt 's örökkén foglenni.

A' ti szótok nagy és felséges, monda a' Persa, de rettentő.

Erre egy Heresztyén jöve hozzájuk 's monda: mi ötet atyának nevezzük.

Ekkor a' Pogány és a' 'Sidó egymásra néznek 's így szóllának: itt egyszer'smind kép és igazság is vagyon, ezen szó, mondák, a' szívnek szava.

Erre az Ég felé emelék szemeiket 's mély tisztelettel 's szeretettel mondák: a' mi atyánk.

'S most mind a' hárman egymásnak nyújták kezeiket, 's egymást testvéreknek nevezék.

D Á V I D' H Á R F Á J A.

Dávid Israelnek Királlya egykor a' Sionnak tetején ült, hárfája előtté volt 's ő fejét reáhajtotta.

Ekkor Gád Proféta hozzája menvén, így szólla néki: miről gondolkodol Királyom?

Dávid felele és monda: az én örökkén változó sorsomról. Mennyi háladó és öröm-éneket, de szomorú és panaszos dalt-is mennyit nem énekeltem ezen hárfán!

Légy a' hárfához hasonló, monda a' Proféta. Hogyan érted ezt, kérdé a' Király?

Nézd, felele az Isten' embere, a' te fájdalmad és örömöd a' hárfából mennyei hangokat tsalt ki 's a' húrokat meglelkesítette. Így mivelje ki a' fájdalom 's öröm a' te szívedet 's életedet a' mennyei hárfá szerint.

Ekkor Dávid fel-emelkedé 's meg-pendítette a' húrokat.

A N E K D O T A.

A' Nagy Fridrik nyugvó óráiban néha Sachot játszott, 's többnyire egy 'Sidó volt mellette, a' ki ezt a' játékot jól értette, és a' kinek ezért különös fizetést adott, hogy néki a' kétséges esetekben tanácsot adna. Egykor a' Hírály Főlovászmesterével Schafgotsel Gróffal játszott, 's ezt úgy megszorította, hogy játékját már megnyerettnak tartotta lenni. Kérdi a' 'Sidót, ha elmerné é még tőle nyerni? — a' 'Sidó próbát tett, a' Hírályt egynéhány huzások által megzavarta, és Mattá tette. Azt lehetetlennek tartottam volna! — Igen-is, felele a' 'Sidó, ha Felséged' vállalai felett az én fejem lett volna, úgy lehetetlen-is lett volna. A' Hírály ezt a' mérészséget rossz néven vette 's a' 'Sidót egy kitsiny esztendei fizetéssel az udvarától elküldötte, úgy, hogy ez szükségre jutott. Kevéssel ezután a' hét esztendőös háború támadott. Ennek végzésével meglátá a' Hírály egykor a' parádén ezt a' 'Sidót, 's kérlette, mint volna dolga? Oh! felele ez, ha ebben a' háborúban némelly tsatánál az én fejem Felséged' vállalai felett lett volna, a' birodalom elveszett volna. A' Hírály mosolygott, megbócsátott néki, 's ismét előbbeni esztendei fizetését fizettette ki néki, de az udvarnál még sem volt néki szabad többé megjelenni.

ARRÓL, A' MIT AZ EMBER NEM TESZ;
ÉS TEHETNE.

A' világot hagyni, a' mint van, hivatalbéli kötelességét taliter qualiter meg-tenni, a' Prior Urról egyebet jónál nem szóllani, régi Barát maxima; de a' mellett a' Hlastrom a' közepszerűségnek, feslettségnek, és megvettetésnek 'sákmánnya szokott lenni. Ha a' vetélkedés az embereket nem sarkantyuzza, akkor azok olyan szamarak, mellyek szép halkal az országúton elballagnak, a' legelső akadálnál megállanak, és az ijesztegető nehézségek' szemlélése mellett nyugott szívvel elrágódnak kóróikon, de ha tsak egy bátorító szózat élesztgeti is őket, ha a' serkentető sarkantyú szurja oldalokat olyanok lesznek, mint a' versent futó paripák, mellyek könnyű lábokkal száguldoznak az alattony por felett, és bátran által szöknek még a' sorompókon-is. Apá-tur Saintpierrenek jegyzései nélkül talám soha sem töröltetett volna el Frantzia Országban a' törvénytelen adók vad-urasága. Lockének intései nélkül talám soha sem orvosoltatott volna-meg Londonban a' pénzbéli rendetlenség. Vagynak sokszor olyan emberek, kik a' nélkül, hogy másokon uralkodás végett hivatalokat vásárlanának, a' közjót épen olly forrón szeretik, valamelly gondatlanul néha azok megvetik, a' kik a' használhatás és árthatás' hatalmát monopolium gyanánt bírják.

A' Római köztársaság' 'sengéjében egykor egy Római polgár: hazája' virágoztatásának ohaj-

tásától lelkesítetvén az első Consullal akart beszélni. Kivánságára azt a választ nyerte, hogy ez a tisztviselő a Praetorral, az Aedilissel, néhány Szenátorokkal's azoknak ágyasaikkal és tzin-kosaikkal épen most ül az asztalnál. Erre a polgár egy az asztal körül forgolódó büszke szolgának, következő foglalatú irást adott által:

„Minekutánna számtalan hegyetlen Fejedelmek a földkerekségin, annyi veszedelmet és nyomoruságot terjesztettek - el, a' mennyi tsak hatalmakban állott, Ti kik betsületes emberek, nek látszani akartok, miért nem igyekeztek annyi jót mivelni, a' mennyi a' Ti hatalmatokban áll? Honnét van, hogy templomaitoknál és az utszák sarkainál annyi koldusok seregelenek, öszve, és a' hazának semmi hasznót nem hajtván, néktek pedig gyalázatot szerezvén, nyomoruságokat tzégérnek teszikki, halott kezeik a' közjóra használtathatnának? Mit tsinál békeség idején ez a' sok henye katonaság, melly a' megromlott utakat, és az leromlott várakat megjobbithatná? Azon posványok, mellyek most dögletes kipáralgások által a' levegőt megromtják, kiszárattatván, termékeny szántóföldek ké tétethetnének. Azon rendetlen és szuglyos uttzák, mellyek a' legbárdolatlanabb nemzeteknél sem lehetnének rondábbak, gyönyörű helyökké változtathatnának. A' Tiberis partján feltornyozott Márvány szirtekből állóképeket lehetne készíttetni, mellyek nagy férfiaknak jutalomul szolgálhatnának, és a' nagylelkűséget által plántálnak a' maradékra. Piatztok melly

„most ronda és otsmány, alkalmatosabb és szebb
 „lehetne. Házaitok víz nélkül szűkölködnek, és
 „közös szökőkutaitoknál sem jó izlet, sem tisztaság
 „nem találtatik. Fő Templomtokat barbarusok
 „építették. A' bójárás a' Játszószinbe hasonlított,
 „a' leggyalázatosabb helyekre való bójáráshoz.
 „Azon szálák, a' hol a' nép a' végre gyülekezik
 „össze, hogy ollyant halljon, a' mit az egész világnak
 „tudálni kell, sem nem alkalmatosok, sem nem elég
 „nagyok, sem nem pompások. Fő Várostok Palotája
 „már dölőfélben van, elejét holmi omladék falak
 „elrejtik, és Moletus az ő házat az udvar közepére
 „építette. — — Héjjába mentegeti magát tunyaság-
 „tok azzal, hogy sok költségbe kerülne ezer ren-
 „detlenségnek elhárítása. Ugyan kérlek benne-
 „teket vallyon a' Massagetáknak vagy Cimbrusok-
 „nak adnátok-e azon pénzt? Nem a' ti tulajdon
 „átsmestereitek, képfaragóitok, festőitek és más
 „művészeitek fognak-e azt töletek kapni? Ezen
 „megjutalmazott Művészek, azon pénzt más módon
 „ismét vissza fogják adni az Ország-
 „nak; a' szép mesterségek betsben fognak tartatni,
 „érdem és gazdagság fog reátok háromlani,
 „mert mindenkor az a' leggazdagabb nemzet,
 „a' melly legtöbbet dolgozik. Ne legyetek
 „annakokáért érzéketlenek egy nemes vetélkedés
 „eránt, hogy a' Görögök, kik vitézségteket, és
 „magatok' viseletét betsülni kezdik, pallérozat-
 „lanságtokat többé ne vethessék szemetekre.“

Fentszóval elolvastatott a' Polgárnak ezen írása az asztalnál; a' Consul egy szót sem szólt.

's bort töltetett; az Aedilis így szólt, sok szép jegyzések találtnak ebben az írásban, és többé egy szó sem volt felöle. A' beszéd a' Falernumi bor' jóságáról és a' Caecubainak árráról folytatott; azután egy szakátsot magasztaltak, és egy ujjonnan feltálalt levesnek minémüségéről értekeztek, némelly izetlen történeteket meséltek, 's azon elálmosodván lefeküdtek. Mindazáltal nem sokkal azután Appius, kire a' felolvasott írás nagy benyomást tett, az Appiusok' útját tsináltatta; Flaminius pedig a' maga nevérol nevezetett; egy másik a' Capitoliumot tsinosította fel, a' negyedik egy Amphitheatromot emelt, az ötödik közönséges piatzokat készítetett. — Így lassanként egy rejtekben élő polgárnak jegyzése, olyan jó mag lett, melly némelly nemes férjfiak' fejekben kikelvén hasznos gyümölsöket termett.

A Z Ö L T Ö Z E T R Ö L.

A' Rómaiak azt szokták vólt mondani: *ex pede Herculem*, Herkulest egy lábáról is meglehet esmérni, melly annyit tesz, hogy egy darabról vagy részről, az egészhez lehet vetni. Megvallom, hogy nekem is szokásom így ítélni, 's még eddig ritkán tsalatkoztam meg ekkép' tett ítéleteimben. Ha valakit elsőben látunk, alig alhatjuk meg, hogy öltözete után ne tegyünk magáról is ítéletet, 's gyakran a' ruházat tökéletesen bizonyosokká tesz bennünket, hogy az, a' ki azt viseli, esztelen. A' Görögöknél közmon-

ítás: a z öltözet az ember, vagy: az öltözet teszi az embert *) 's nintsen bizonyosabb mint az, hogy minden tsekélységek között a' ruházat árúlja el leginkább az emberek' indulatját. Fontosabb dolgoknál jobban vigyáznak magokra, a' természetre álortzát adnak 's gyengeségeiket mesterség által elrejtik; de az öltözetnél szabadon engedik képzelődéseket repdezni, 's mint-hogy azt tsak tsekélységnek akarják nézetni, jól-lehet magok előtt éppen nem tsekélység is, szabadnak tartanak akármedly képtelenséget is vele elkövetni. Mihez képest itten egynéhány regulákat fogok elől adni, mellyeket az öltözetre nézve az okosság javasol, 's kérem minden olvasóimat, hogy azokra vigyázzon.

Minthogy a' pipere tulajdonképpen a' szép Nem' foglalatossága, gondja és mulatsága: legelsőben is ehez fordulok, 's engedelmet kérek, ha szabásaim azoktól, mellyeket eddig követett, eltávoznak.

Minden rangnak, minden ábrázatnak, 's az élet minden szakaszának tulajdon ruházata van. A' ki azt megveti, az a' józan okosságot bántja meg. Hogy ezen vétket kevesebben követnék el, jó volna minden nagyobb városoknak piatzain 's főbb útszáin mustrául minden rangnak, ábrázatnak, és élet szakaszainak számára illő öltözetben bizonyos bábokat mustrául a' végre rendelt boltokban tartatni, mellyek szerint kiki megtudhatná, millyen öltözet illik ő hozzá,

*) *imitation avue*

Távol légyen, hogy a' külső pompát az olyan személyeknek tiltsam, kiknek arra a' rang és a' gazdagság just ad; sőt inkább szükséges része az a' luxusnak mert az által a' szorgalmas szegényt a' henye gazdagok táplálják. De az iparkodó Kalmárok' és polgárok' feleségeikre nézve meg kell jegyeznem, hogy öltözetbeli pompáskodások által ők semmit egyebet nem nyernek, hanem a' magokhoz hasonlóktól gyűlölséget, a' magoknál alábbvalóktól irigységet, a' fellyebbvalóktól pedig meg-vettetést és kitsúfoltatást.

Azoknak, a' kiket a' születés és a' szépség az első poltzra emel, az öltözetben nemes egyszerűséget ajánlok. Ők magokban is tetszenek, 's nem szűkölködnek költsönözött külső tzifraság nélkül. A' szép természetet a' mesterség rúttá teheti, de szebbé nem; 's minthogy az igen szép asszonyt a' természet legszebb művének tartom, azért kívánom azt, hogy öltözete nemes, diszes, tsinos, de minden díb dáb tzifraságtól ment légyen.

A' mi a' szépségnek alacsonyabb gráditsán lévőket illeti, az az, az olyan asszonyokat, a' kiket inkább alkalmaztatások, mint képeknek méltósága, 's vonásaiknak egyarányossága kedveltet: ezeknek több szabadságot engedek; mert minthogy itt maga az alkotvány nem olly felséges, illő hogy a' felékesítés által tökéletesebbé tétessék.

A' harmadik helyet az olyan asszonyok foglalják el, a' kik sem nem szépek sem nem rútak, hanem tsak elmésségek, vidámságok, vagy fur-

tsaságok által tetszenek: ezeknek éppen nem tanácsos a' magok tsitsomázásában a' közepszeren túl menni.

Mind a' három szép rendbéliekre nézve szükség említenem, hogy a' józan ész azon Privilegiumot, mellyel mindenik a' maga helyén bír, csak bizonyos esztendőig engedi nekik. Ehez képest azt kívánom, hogy harminczadik esztendőjek eltölével, a' ragyogó ékességekkel alább hagyjanak, a' negyvenedikben pedig azokról egészen lemondjanak. Ellenkező esetben bizonyosokká tehetem őket, hogy nem csak nem kedveltek, hanem nevetségessé is teszik magokat. Ha egyszer az élet tengerén a' szélességnek negyvenedik grábitsán túl vagynak, nem reménylhetnek többé kedvező szelet, 's leg jobb a' legelső kikötő helybe maradniok, 's hajójokról a' vitorlákat 's árbotzfákat leszedni.

Már most egy szomorú tárgyhöz közelítek, melly eránt félek, hogy intésem nem jó néven fog vétetni. De minthogy a' dolog a' józan okosságot illeti, tartózkodás nélkül kimondom. Azokról kell tudniüllik szóllanom, a' kik hazám' Szépei között rútabbak, a' kiknek száma olly nagy, hogy kéntelen vagyok velek egy kevesé keményen bánni, hogy őket a' tsúftól megmenthessem. A' rút asszonyoknak minden ollyan ékességet távoztatni kell, mellyel a' szemeket magokra vonják, a' nélkül, hogy gyönyörködtetni tudnák. Ha pedig mind e' mellett is az öltözet által hódoltatni akarnak, igyekezetek bizonyosan nem marad büntetetlenül. Ha valamely Gorgona ki-

gyóhaját mesterségesen tzipfrázza, hogy magát szerettesse, magát okozza, ha egy bosszú-álló Perzeus ötlet fejétől ét mindenétől meg-fosztja. A' rút asszonyokat igazság szerint egy harmadik nemhez kellene számlálni, nem a' széphez; személyekre nézve semmihez sem kellene jussokat tartaniok, hanem másképpen 's más módok által kellene szerentséjeket próbálniok, p. o. vadászattal vagy egy pohár bor mellett vagy más effélével idejeket tölteniek. Ha valaki azt kérdi tőlem, hogyan tudhatja meg egy asszonyszemély, hogy ő rút, azt felelem, hogy nem szemeinek, hanem füleinek kell hinnie ha igazán akar itélni. Ha soha sem hall forró hízeltkedést, bizonyos lehet benne, hogy rútága annak az oka.

Vagynak még egy másik rendbéli asszonyok, a' kiknek a' józan ész ellen naponként elkövetett vétkeik bosszuállásért kiáltanak, 's a' kiket vén bünhödőknek lehetne nevezni. Illyenek az olyan hatvan és több esztendőszépek, a' kik ha még olly szépek voltak is a' múlt századnak hetedik 's nyoltzadik tizedében, legalább most már még is ollyan tisztességes ékességeket kellene választaniok, melly az ő korokhoz illik. Az illyen bünhödők igen nagy számmal vagynak, 's minden közönséges helyeken lehet látni miképpen törekednek egész erejeből mesterkedés és tzipfrálkodás által magokat nevetségessé tenni. Sokszor láttam 70 esztendősző öreganyákat, a' kik a' magok vélekedések szerint a' szivárványnak minden színével ékeskedtek, valósággal pedig selyemmel körülvett 's bétakart holt selyembogarakhhoz ha-

sonlítottak. Némellyek közüllek még sárga és halavány, mellyeiket is mezétlenül hagytak, jól-lehet olly elhervadtak és rántzosok voltak azok, mint azon levél, mellyre házassági kötések iratott 's ugyan azért az utolsó negyven esztendőken nem is illettettek senkitől is tsak egy kis ujjal is meg. Egyébb az időnek hideg kezétől. Minden kedvezésem mellett is tsak a' tisztaságnak legnagyobb mértékét engedhetem meg nékik, hogy a' látás' érzésén kívül több érzést megnesértsenek.

A' mi eddig a' szép Nemre nézve mondatott, az a' férjfi nemet is illeti; tsak hogy itt még szorosabban kell venni mindent, minthogy minden öltözetbéli képtelenség megbotsáthatatlanabb a' férjfiakon mint az asszonyokon. A' modinak okos követése nem betsteleníti meg az embert, inkább a' felesleg különözés tselekedné ezt. De az minden új modinak felettébb majmozása akar melly rangban korban, és sorsban nem tsak illetlen, hanem haszontalan is. Az ifjuságra nézve meg-lehet engedni, hogy az olly könyvhez hasonlítson, melly szépen bé van kötve és meg van aranyozva; 's ha kik közüllek azt, a' mit a' módi egyszer bevett, törvényé tett, makatsan lábaikkal tapodnák, azok még nagyobb romlottságot mutatnának mint a' többiek. De midőn már korok és rangjok az értelmet arra serkentik, hogy a' fattyu növéseket ki irtsák, akkor a' képzelődésnek eszelősségeitől le kell mondani.

Nem rekeszthetem bé ezen soraimat, a' nélkül, hogy egy régtől fogva uralkodó rossz szokást ne emlétsek, mellyet mind a' két Nem kö-

vet, 's mellynek Nemzetünkre nézve igen káros következései vagynak: értem a' külföldi portékáknak szerfelett szeretését, melly miatt esztendőnként nagy summa pénz megy ki az Országból, olyan dolgokért, mellyeknek bé hozattatását ingyen sem kellene meg engedni. Hajdan a' Római Dámák, Oppianusnak azon törvényét, mellyel az öltözetbéli pompának határt akar vetni, az idősbb Cátónak minden igyekezete ellen el töröltették. Én arra intem a' mi Asszonyosságainkat, hogy szépségek hatalmát jobb tzelra intézzék, 's a' Hazai kereskedésnek és mesterségeknek nagyobb virágzását eszközölni igyekezzenek.

Ezekből kitetszik, hogy az öltözetet úgy hozzá kell szabni a' személyhez, mint az írásmódot a' Tárgyhoz. Ezen hasonlítás a' szépeknek minden osztályai között alkalmaztatható. Az első rangu Szépek a' hat lábu versek méltóságát, a' második rendűek a' Madrigálok és Szonétok szabad tsapongását, a' harmadikbéliék az Epigrammok tsipősségét, a' vének pedig mindnyájan az Elegia gyászolását vegyék példaul.

A N Y A I I N T É S.

Édes lyányom, egy házasság
Sem ad itt mennyországot;
Földön nints Angyaltársaság
Kiki bír gyarlóságot.
A' ki az aranygyűrűtől
Tsupa arany-sorsot vár

Oh az olyan együgyütől
Az igazság távol jár.

2.

Sok lyány örömtől kábúlva
Siet férjét ölelni,
'S nem győz kevés napok múlva
Kinyain nyögdétselni.
Az, a' ki elébb imádta
Hegyetlen hóhérrá lett,
'S szegény jókor nem látta
Melly ártalmas lépést tett.

5.

De jó gyermek, ha vigyázzsz rád
Nem emészt illy gyötreme,
Hogy boldog lehess módot ad
A' szelidség 's értelem,
Tanúld nyájas szerelemmel
Férjed szívét igézni,
Ne törödj kis sérelemmel
Tudj kis hibát elnézni.

F O O T E S Á M U E L .

Ez a' britanniai Játszó és vígjáték költő, a'
kit másképp' vezetéek névvel új Aristophanesnek-
is neveztek, Truro mezővárosában a' Cornvallis
Grófságban vette származását egy jó familiából.
Már igen korán nagy ügyességet mutatott az ide-
gen szónak, módoknak és nevetséges szokások-
nak követésében. Attya tagja volt az alsóháznak,
fiát Prókátori hivatalra szánta, 's erre nézve ötet

a' törvényes iskolába Innertemplében béiktatta; de az ifjú Footenak a' tudományok legkissebbé sem tetszettek 's minden előmenetel nélkül maradt. Rosz egészségének környülállásai szín okot adtak néki a' Bathi ferdőknek meglátogatására, a' hol némelly fő rangú durva emberekkel barátságot kötött, 's minden féle fényűzésre, 's veszedelmes játszásra vetemedett. Attyának halála öt tejes vagyonnak birtokába helyhezette, a' melyet tsak hamar elköltött 's magát olyan adósságokba keverte, a' mellyeknek megfizetésére elégtelen volt, úgy, hogy egy ideig adósságáért a' tömlöztben - is ült. Szükségből játszóvá lett, 's ebben az új állapotban legelsőben 1744 Esztendőben a' Hay-Marketi kitsiny Játékszínen jelent-meg, mint Othello és más szomorú darabokban, a' mellyek az ő termetével 's talentumával olly felette rosszúl egyyeztek, hogy legkissebbé sem tetszett játszása. Hitelezőitől szorongattatván, más segédeszközökről kellett néki gondolkodni, 's ez el-is sült a' mint mondják, és a' következő ravaszság által vete véget szorúltságának. Barátjai között volt Delaval Úr-is, az utóbbi Francis Blake Deleval Úr, a' ki szint úgy mint ő, esztelen pazérlások által semmivé tétetve lévén, gazdag házasság által kívánta magát megszabadítani. Ehez Foote segítségét igérte. Ez egy gazdag fejérszemélyt esmért, a' ki férjhez akara menni a' nélkül, hogy még választott volna; Foote azt tanátslá néki, hogy ezen fontos lépést ne tenné - meg előbb, míg egy varáslótól tanátsot nem kérd, a' kinek titokkal tellyes böltseségét előtte ditsérte.

Egy másik jó barátja magára vállalta a' varáslónak rolláját; ez a' Dáma előtt egy ábrázolatot jelentett-meg Sir Francisnak képvonásaival, 's egyszer'smind az időt és helyet-is megjelelte, a' hol ő maga az eredetikepet előszer meg fogná látni, szint' úgy a' ruháit-is, a' mellyeket akkor viselne. Az előre megmondott környülállásoknak egynéhány napok' folytával lett bétellyesedése a' Dámának olly nevezetesnek és olly tsudásnak tetszett, hogy midőn Sir Francis kérne, nem hallasztá a' hozzámenést, a' ki-is azután Foote barátját gazdagon megajándékozta. Ez most egy falusi házat bérelt ki, 's ismét elkezdette újra pa zérló élete' módját, ámbár kétség kívül magais előre látta annak kevés ideig tartását. Midőn egykor öreg oskolatanítója Worcesterből nála volt ebéden, 's elbámulván az ezüst asztali edények' fényén, kerdené, mennyiben kerülhettek azok? — Felele Foote: azt nem tudom mennyiben kerültek, ellenben az eladáskori árrát rövid idő alatt meg fogom tudni. Ez a' tobzódó élet 18. holdnapokig tartott.

1747-dik Esztendőben megnyitá Foote a' Hay-Marketi Theatrumot maga költségén; ő személyében egybenfoglalta, a' mi akkor új jelenés volt, a' háznak igazgatóját, a' theatrumi költőt és a' játszót; ezen közönséges nevezet alatt: *reggeli multságok*. Játékszine' számára sok satyricus víg darabokat írt, a' mellyekben sok esméretes személyek, városi tisztviselők, kedves orvosok, híres játszók, még főrangú Dámák-is legnevettségesebben adattak elől. Erköltsi festé-

sének igazsága, mellynek a' játék helyes volta 's a' hímezésnek mérészsége még nagyobb tökéletességet adott, ezen daraboknak igen sok néző két szereztek, 's ámbár néhány közdolgokra ügyelő személyek ellenzették-is, még-is sokszor játszottattak. Foote mindég a' Förollákat játszotta benne, a' mellyeket mint egy valóságos Prometheus úgy változtatott. Az ő gúnyoló kedve, sem barátságot, sem szerentsétlenséget nem kémélt. Egy a' legnevetsegesebb és legmúlattatóbb személyek közül ezen darabokban Cadvallernek, egy Vallisi nemes embernek, előbbi meghitt barátjának Carriaturja volt. Néha nem maradt ez a' mérész tsintalanság büntetetlenül. Midőn a' Dublini theátrumon ezen Városnak egy tekintetben lévő könyvnyomtatóját, a' kinek az a' szerentsétlensége volt, hogy falábon járt, kigúnyolta, ez a' tréfát igen durvának találta 's Footot a' törvényszék elejébe idézte, 's a' játzó alkalmas nagy summára büntettetett. Johnson, a' ki észre vehette, hogy a' kijátszodtatásnak rendje ő reá-is kivetkezhethék, tudtára adatta, hogy egy derék bunkós botot szerzett, a' mellynek ő ezen esetre a' legelső alkalmatossággal hasznát fogná venni. Foote hallván ezt, békét hagyott neki. Az ő Theatrumához való tolongás tartós volt; de végre a' Vestminsteri Magistratus megunta a' békeséges türést, 's mivel egy parlamentumi Actát mutathatott, melly szerint a' Játékszinek számát kevesíteni lehetett, egy este, mellyen Foote játszani akart, a' Szála egy sereg Politziakatonák által kiürített és bétsukhattatott.

1766-dik Esztendőben Foote egy mulatságnak alkalmatosságával lovával elesett, 's egyik lábát eltörte. Azt tanátsolták néki, hogy törött lábát metszetné-el, 's a' Yorki Hertzeg, a' ki őtet szerette 's a' szerentsétlen történetnél jelen volt, hogy ezen való megegyezést tőle annál inkább megnyerhesse, azt ígérte, hogy egész életére olly engedelmet nyer ki néki, melly szerint, midőn a' két Londoni főtheátrumok tsukva lesznek, 15. Majustól fogva 15. Septemberig, ő a' magájét nyitva tarthassa és játszhasson. Foote a' fa láb nem ijesztette-el, sőt bizonyos Rollákban még inkább hasznára volt néki, 's még inkább kedveltetett a' Publicumtól, mint előbb. Egy kevés gazdálkodás mellett jövedelmei jeles Vagyont szereztek volna néki; de ő inkább szerette azokat kevés óráknak elfolytával a' Bathi Játékházakban elpazérlani.

Foote ugyan meghitt társalkodásban élt a' nemesekkel 's még a' Hertzegekkel is; de tsak úgy bántak vele, mint tréfás emberrel, 's el is szenvedett minden lealázást, melly ezzel a' mesterséggel öszve volt köttetve. Valamint hogy a' testi gyönyörűségek az ő fő foglalatosságait tették, eképp a' pénz volt minden igyekezeteinek is tzélja. A' közönséges boszontás által nyitott jövedelmeinek forrást. A' Kingstoni Hertzegné rossz hirben volt keveredve, egy illy czímű vígjátékban: a Trip to Calais, — Botlás Calaisban Foote egy Rollát adott néki, Lady Hitti Crocodile név alatt, 's feltette magában, hogy rólatúdósítja. A' Hertzegné igyekezett a' Költőt pénz által

által halgatásra bírni; de Foote olly nagy sum-
mát kívánt, hogy a' fenyegettetett Dáma jobb-
nak állította reá panaszt tenni; ennek a' követ-
kezése a' lett, hogy Lady Kitti Rolláját ki kel-
lett néki törölni fizetés nélkül, 's azon fellül meg-
tsalatott telhetetlenségét meg-érdemlett gyalá-
zat is érte.

Az orvosok egy útazást tanátsoltak néki Fran-
czia Országba, a' mellyet alig kezdett el, midőn
Douvresben guta-ütés miatt 21. Octoberben 1777.
Eszkendőben hirtelen megholt. Ebben a' Fran-
czia városban temettetett el, de utóbb a' Vest-
minsteri Apáturságban emlék-oszlop emeltetett
néki, Társalkodásában melly mulatságos volt lé-
gyen, láthatni azon biographiájának, mellyet John-
son Sámuel írtt, és Boswel kiadott, egy he-
lyéből. Johnson maga meghitt beszéllő hangon
szóll ebben, 's az ő bizonyítása annál inkább
gyanúság nélkül való, mivel már fellyebb láttuk,
hogy semmi szeretettel sem viseltetett Foote e-
ránt. Fitzherbert vendégfogadóban volt az, így
szóll ő, a' hol Foottal legelőször megismerked-
tem; mivel meglehetősen rosszúl vélekedtem er-
ről az emberről, elvégeztem magamban, tréfái-
ban semmi mulatságos részt sem venni, 's a' mint
ki-ki tudja, nehéz feladás, valakit mulattatni,
a' ki magát mulattatni nem akarja. Boszonkod-
va asztalhoz ültem, 's éppen nem is látszottam
vigyázni reá, de a' legény olly nevetséges furtsa
vált, hogy tsak hamar kéntelen voltam villámat
és késemet letenni, 's székemen visszatámaszkod-
va hangos nevetésre fakadni. Óh — hidje-el az

Úr, hozzá teszi Johnson, az ő vígsága egészen ellene áthatatlan volt. Sok sértegető vonásokat és feleleteket beszélnek róla; a' következő feleletből lelkét 's egyszer'smind merészségét is képzelhetjük magunknak. Egy nagy vendégségnek vége felé, midőn a' fejek valamennyire a' bortól felhevülve voltak, Lord Sandwich a' következő szókkal fordult Foorthoz: már gyakran gondolkodtam róla, miben halna meg az Úr, — részemről úgy hiszem hogy az Úr' halála vagy a' korhelységben, vagy pedig az akasztófán lesz. Foote tsendesesen felele: az a' környülállásoktól fog függeni, ha Uraságod' ágyasával fogok é tartani, vagy gondolkozása módjával.

Huszonkét nézőjáték darabok vagynak fenn Foottól, a' mellyeket tulajdonképpen nem lehet vígjátékoknak nevezni, és a' mellyeknek kiváltképpen nagy hibájok vagyon az elrendeltetésben, ellenben vígan és elevenen vagynak írva 's már az olvasásban is sok mulatságot szereznek. Sértő elmésségének az a' része, a' melly személyes tsüfolódáson fundáltatott, természet szerint azon személyekkel együtt, a' kiket nevetségessékké tett, nagyobb részént el kellett múlni. Rívételt érdemel e' részben ez a' vígjátékja: A' serdületlen árva, egyik leg jobb darabjai közül, a' melly a' kegyeskedés és a' methodisták' felekezete ellen volt írva. A' nemes ember és A' Sántikáló ördög is leg jobb darabjai közé tartoznak. Az az ő neve alatt nyomtattatott aréfás theátrum (5. 12-öd kötetekben) gyűjtemény a' frantzia fordított darabokból. Tulajdon muna-

kái közül legtöbbek e' czím alatt vagynak: Footnak nézőjáték munkái négy nyóltzad kötetekben (Berlinben 1796. — 98.) szabadon németre fordítva. Cooke Vilhelm emlékeztető-írásokat tett esméretessé életéről egy töle vagy reáírt anekdoták' gyűjteményével, és még három nyomtatatlan theátrum-darabokkal együtt, Londonban 1805. Esztendőben (5 nyóltzad kötetekben) Arthur Murphy Footnak barátja-is foglalatoskodott ezen ritka ember életének leírásában, 's Arthur Murphy életében, a' mellyet Foote Jesse adott ki, maradványok találtnak belőle.

EGY TENGERI TÖRTÉNET.

A' Morgenblattból.

A' Menydörgő nevű hajón egy hajós legény illy históriát beszéllett magáról.

1810-dik Esztendőben Junius hónapban pattantyus voltam a' Sz. Helenai Garnisonnál. Ezen hónap 10-dikén egy M' Hannon nevű pattantyus megkérdezett, nem akarnék e vele elszökni 's a' Columbia nevű itt lévő Amerikai hajóra Lelas Henrik Kapitány alá állani? Szerencsétlenségemre megegyeztem benne, 's megjelentem a' meghatározott időre. Még négy más katonákat találtam ott, M' Quinan-t, Brighthouse-t, Parr-t 's Convey-t. Parr a' ki jól értett a' hajózáshoz, azt ígérte, hogy bennünket egy kis hajócskában Ascensio szigetére elvisz, vagy a' kikötő hely

előtt addig ide 's tova evez míg a' Columbia megindul. Estve nyolcz órakor a' napnyugott felől való sziklához mentünk, 's ott a' Columbia egy kis csónakjára találtunk, mellyben három ember reánk várakozott, 's bennünket a' hajóra általvitt.

Alig voltunk ott félóraig, midőn ketten közülünk arról gondoskodván, hogy a' Columbián keresni fognak bennünket, azt tanácsolták hogy egy czethalvadászó hajócskáját elvegyük 's abban a' nagy tengerbe evezzünk. Ezt meg is eselekedtünk. A' hajócska egy nagy kőhöz volt kötve. Öt evező lapátja volt, 's egy hajókötél darabja. Eloldoztuk a' kötől 's estve 11 órakor vele a' Columbiához értünk.

Egy szempillantat múlva sok embereket láttunk a' tenger parton lámpásokkal ide 's oda szaladni, 's nagy lármát hallottunk, 's azt gondoltuk minket keresnek. A' hajócskánkba ugrottunk, 's belevettünk 25 font kenyeret, 15 pint vizet, egy compast és egy napórát, mellyekkel a' Columbia Hapitánya ajándékozott meg bennünket. Siető általköltözésünk alatt a' napóra kétségkívül elveszett, legalább mi többé nem találtuk meg. A' hajócska félig volt vízzel és semmink sem volt, a' mivel kimerhettük volna.

Illy szomorú állapotban evezünk bele a' tengerbe 's messzire eltávoztunk a' szigettől, olly reménységgel, hogy az Amerikai Hapitány ígérete szerint, egynéhány óra múlva felvesz bennünket a' hajóba. Másnap délig egy helyben ma-

radtunk és vártunk. Hijában! az Amerikai hajó nem jött!

Parr megigérte, hogy Ascensio szigetére elvisz bennünket, midőn a' hajót éjszaki napnyugott felé intézte. Egy evező lapát volt az árboczfánk, mellyre keszkenyőinket kötöztük. Két nap erősen fútt a' szél, de harmadnap igen szép időnk volt. Junius 18-kán sok madarakat láttunk de semmi szigetet sem. Parr azt állította, hogy Ascensiót elhibázta. Megváltoztattuk útunkat, 's napnyugott felől éjszaka evezünk, hogy Brasiáliában Rio Janeiroba érjünk. Midőn láttuk hogy keszkenyőink igen gyenge vitorlák, az ingeinkből újakat csináltunk.

Nem sokára az éhség minden kinjai támadtak meg bennünket. Hijában szoritottuk magunkat egy uncia kenyérre és két kalán vízre huszonnégy órában. Junius 28-kán minden kenyérünknek vége lett, 's a' legrettenetesebb halált láttuk szemeink előtt. M' Quinan egy Bambus pálczát talált 's azt kezdte rágni. Mind reá rohantak ezen nyomorult eledelre 's Bambust ettek. Én a' esiz máimat próbáltam enni: de a' talpak olly tele itták magokat sós vízzel, hogy semmit le nem nyelhettem. A' felső bőrt megettem, de semmi jó következtetését nem láttam.

Végre Parr 15-ik Juliusban egy tengeri disznót fogott egy a' hajóban maradott szugonnyal. Nagy nehezen bele húztuk a' hajóba, 's hálát adtunk az Istennek ezen segítségéért illy nagy szükségünkben. Vért megittuk ezen hálnak megszárazott husa pedig 4-dik Juliusig eledelül szolgált.

Ekkor újra gyötrött az éhség. M' Hannon és M' Quinon nem állottak reá, hogy a' hajót ki furjuk, és így nyomoruságunknak véget vessünk. Sőt az első ezen Irlandusok közül azt tanácsolta hogy a' sors által határoztassuk meg, ki szolgáljon közülünk a' többinek eledelül. Minthogy ten-tánk, tollunk, és papirosunk volt, számokat írtunk, 's össze gyöngyörgetve egy kalapba vetettük őket. Öt volt a' halálos szám, mely M' Hannonra magára esett, a' ki mindjárt három metszést csinált a' karjába 's lábaiba, lelkét az Istennek ajánlotta, vérért elfolyatta 's megholt. Midőn holtan ott feküdt előttünk Brighthouse egy darabot a' czombjáról levágott, 's mind ettünk belőle. Ezen holt test, melyet gyakori megmosás által a' tenger vizben mentettünk meg a' rothadástól 8-dik Juliusig táplált bennünket.

Rajtam volt a' strázsálás sora. Reggel vettem észre hogy a' viz színe változik. Midőn a' nap feljött már láttuk a' száraz földet. Reggel nyolcz órakor a' parthoz közelítettünk, de még itt is új szerentsétlenségek vártak reánk, a' habok igen erősen csapkodtak, mi pedig igen gyengék voltunk, hogy sem a' hajót megtarthattuk volna, ide 's oda forgattatott a' szelektől. Sok fáradozás után Conway, Parr és én kivettettünk a' partra, a' szegény M' Quinon és Brighthouse a' tengerbe fuladtak.

Nem sokára megtudtuk hogy Brasilia szélein, nem messze Rio Janeirotól vagyunk, 's a' szánakozásnak és emberszeretésnek igen szép jeleit tapasztaltuk.

A' SZÜLÉHRŐL ÉS GYERMEKEKRŐL.

A' Szüléknek mind örömeik mind fájdalmaik és félelmeik titkosok 's elvagynak rejtve; legalább az elsőket szókkal nem tudják elegendőképen kifejezni, az utolsókat pedig nem akarják kinyilatkoztatni.

A' gyermekek az emberi életnek foglalatosságait édesebbekké de szerentsétlenségeit keserűbbekké teszik; a' gondokat szaporítják de a' halált enyhítik.

A' legjelesebb tselekedetek és fundációk magtalanoktól származnak, a' kik lelkeknek képét és mását akarják fennhagyni, minthogy testek nints leábrázolva; és így azok leg szorgalmasabban 's legjobban gondoskodnak a' maradékról, a' kiknek maradékaik nintsenek.

A' kik familiájokat elsőben emelik-fel 's elsőben teszik híressé, azok gyermekeik eránt legkedvezőbbek, mert nem tsak úgy nézik őket, mint neveknek, hanem úgy-is mint tetteiknek örököseit és fenn-marasztóit.

A' Szüléknek szeretetek a' gyermekek külömbisége szerint gyakran nagyon 's néha igazságtalanul is külömböző szokott lenni, kivált az anyákban. Az olyan háznál, a' hol sok a' gyermek, megtörténik néha, hogy az idősebbeket jobban betsülik, a' legkissebbeket jobban szeretik, a' közbenvalókat pedig mintegy elfelejtik; 's még is gyakran ezen utólsókból legjobb emberek válnak.

A' Szülék fősvénysége gyermekeik eránt igen ártalmas hiba, mert azokat alatsony gondolkozá-

suakká , hamisságra hajlandókká , alávalókkal társalkodókká és mikor egyszer magok gazdájok lesznek , tékozlókká 's bújálkodókká teszi. Legjobb , ha a' Szülék gyermekeik előtt tekinteteket mindenképp gyarapítják , pénzeket pedig felettébb nem kímélik.

Rossz szokás az , melly szerint némelly szülék , nevelők és inasok a' testvérek között gyenge korokban egy bizonyos vetélkedést támasztanak , mellyből utóbb gyakran vissza-vonások és a' familiákban zűrzavarok szoktak származni.

A' Szülék gyermekeiket gyenge korokban rendeljék el valamelly bizonyos élet módra , mert akkor hajlékonyok mint a' viasz ; 's ezen választásban ne nézzenek felettébb gyermekeik hajlandóságára 's ne hídják , hogy abban lesznek legszerentsébbek a' mire leg hajlandóbbaknak látszanak.

Igaz az , hogy mikor a' gyermekeknek valamihez igen nagy kedvek vagy ragaszkodások van , olyankor kár volna a' természettel és hajlandósággal ellenkezni ; de többnyire meg áll ama régi régula : válaszd a' legjobbat , a' szokás könyvé és kellemessé fogja azt tenni.

A' fiatal testvérek többnyire szerentse fiai , de ritkán vagy soha sem érnek jó véget , ha az idősebb testvérek testamentom által az örökségből kirekesztetnek.

A' HÉPMUTATÁSRÓL ÉS TETTETÉSRŐL.

Ahoz , hogy valaki tudja mikor kelljen igazat mondani 's merjen is szólni , gyors elme és

erős lélek kívántatik. A' tettetés és képmutatás tehát erőtlenségnek jele.

A' ki könnyen 's hirtelen megtudja itélni 's által tudja látni mit kelljen az idők és személyek különbségéhez képest nyilván tselekedni, mit eltitkolni 's mit mintegy fél homályban láttatni: annak e' képmutatás hátráltatására szolgálna. Ha ki ellenben illy éles észre szert nem tehet, az olyanoknak legbátorságosabb 's legtanácsosabb képmutatónak lenni, mert a' vakoskodóknak igen lassan és vigyázva kell járniok. Ugyan azért a' dolgaikhoz legjobban értők, többnyire mindenkor nyílt szívűek 's tsalárdságtalanok voltak tselekedeteikben; de egyszer'smind mint jól megtanított lovak hirtelen is megtudtak állani és fordulni mikor kívántatott. Az ilyeneket azon esetben ha a' kéntelenség képmutatást parantsol, az erántok uralkodó vélekedés, melly szerint nyílt szívűeknek 's tökéletesen hiteleseknek 's igazmondóknak tartatnak, egészen láthatatlanokká és kitanúlhatatlanokká teszi.

A' gondolatok el-rejtésének három módjai vagynak: az első a' halgatás midőn másokat bizonytalanságban hagyunk 's nem vétetjük észre mellyik részre hajlunk; a' második a' palástolás, midőn szántszándékkal némelly jelek által gyaníthatjuk mintha nem volnánk azok a' mik vagyunk; a' harmadik a' képmutatás, midőn nyilván tettetjük magunkat azoknak a' mik nem vagyunk. A' halgatás gyóntató atyákhoz illő virtus és valóban a' halgatni tudó sok gyónásokat is hall; mert a' tsatsogó és fetsegő emberrel ki közölné a' maga

szándékait? Valamint a' vétkeket nem valami polgári haszonért hanem a' lelki esméret enyhítése végett szokás megvallani, úgy a' halgatni tudó emberek előtt sokan nyilatkoztatják ki titkaikat egyedül azért, hogy szíveket könnyebbítsék. A' halgatni tudók tehát sok titkokat megtudnak 's itt is bétellyesedik hogy a' mysteriumokba a' fetszők nem avattatnak bé. Azon kívül ha igazat kell mondani, valamint a' testre, úgy a' lélekre való nézve is disztelen és illetlen a' mezítelenség: szándékaink és tselekedeteink tisztessébb tekintet nyerne, ha kevesebbé tünnek szembe. A' Tsatsogók egyszer'smind gondolatlanok és hiedékenyek is; 's a' ki mindent kimond a' mit tud, nem sokára olyanokat is fog fetszeni, a' mellyeket nem tud. A' halgatni tudás tehát nem tsak erköltsi hanem polgári virtus is. De arra is kell vigyázni, hogy az ábrázat 's test állás ki ne nyilatkoztassa 's el ne árúlja azt a' mit a' nyelv titkol. Ezen vigyázás annál szükségesebb, mert sokszor az ábrázatra jobban néznek mint a' nyelvre, 's annak több hitelt adnak, mint ennek.

A' palástolás némü-némüképen szükségesen következik a' halgatásból, mert ravaszabbak az emberek mintsem megengednék hogy valaki semmi részre se láttassék hajolni, addig fogják őket mesterséges kérdésekkel ostromolni hogy legalább valamennyire el kell magát árúlnia. Sőt ha ezt nem tselekedné is, halgatásából is hoznak ki 's következtetnek valamit.

A' tulajdonképpen való képmutatástól azt tartom, hogy az vétkes is 's a' Polgári okossághoz

sem illendő, ha tsak valamelly igen fontos eset nem kívánja. —

A' G A Z D A G S Á G R Ó L.

A' gazdagságnak nem lehet illendőbb nevet találni, mintha azt a' virtus' poggyászának nevez-zük. Mert valamint a' hadiseregnél a' poggyász szükséges, de vesződsséggel jár, sőt sokszor a' róla gondoskodás a' győzödelmet akadályoztatja: úgy van a' dolog a' gazdagsággal is.

A' nagy gazdagságnak tsak az által vesszük hasznát, ha belőle költünk. Maga a' vele birás tsak a' képzelődést gyönyörködteti, nem az ér-zéseket. — Nagy gazdagságra ne törekedjél, ha-nem tsak annyira, a' mennyit igaz úton szerezhetsz, józan elmével birhatsz, vidám szívvél költ-hetsz, és bú nélkül elhagyhatsz. Azomban meg se ved a' gazdagságot a' világtól elzárt szerze-tesek' módjára; hanem haszna vételét tanuldmeg 's kövesd azt a' mit Cicero Rabirius Posthumus-ról mond: gazdagsága öregbitésében nyilván ki-tetszett, hogy nem keresett prédát a' fősvénység-nek, hanem eszközt a' jóságnak. Felettébb igen se siess kintset gyűjteni; mert a' ki siet a' gaz-dagságra, nem lesz ártatlan, a' mint Salamon mondja: A' költők a' Jupiter által küldött Plu-tust sántának és lassú járásunak, a' Pluto által küldöttet pedig futónak és serény lábunak festik; azt akarván jelenteni, hogy az igaz úton 's mó-don szerzett gazdagság apródonként gyűlik; a' má-sok' halála által nyert gazdagság pedig sietve ro-

han hozzánk. Ezen mesét lehet az igazságos és igazságtalan úton szerzett gazdagságokra - is alkalmaztatni.

A' gazdagodásra különbbféle; de többnyire rut utak vezetnek, a' takarékoság egyik a' leg-tisztességesebb utak közül; de még az sem egészen ártatlan, mert a' szeretet' munkáit kevesíti. A' földmivelés legtermészetibb mód, de lassan vivő út; hanem midőn az igen gazdagok adják magokat a' földmiveléssel járó gazdaságra 's nyerekedésre, azok véghetetlen kintset gyűjtenek. Jól mondotta egy valaki, hogy ő neki sok munkájába került a' kitsiny gazdagság' szerzése, a' nagyé pedig csak nem semmibe sem. Mert ha egyszer valakinek pénze annyira megsaporodott, hogy a' vásárlással és eladással a' legjobb alkalmatosságig várhat, 's jollyan kötések tehet, melyeket minthogy nagy summákban kerülnek kevesen vállalhatnak magokra és a' pénzetlenek' portékáikat is oltson magájévé teheti 's megveheti: lehetetlen, hogy felette meg ne gazdagodjék. A' mesterség és hivatal által szerzett nyereség leg-tisztességesebb 's leginkább két dolog által szaporíttathatik szorgalom és azon jó hír által, hogy hiven 's tsalárdság nélkül járunk el dolgunkban.

— A' nagy kötésekből vagy Contractusokból származó nyereségek már nem olly ártatlanok; mint-hogy olyankor másokat mintegy ostrom alatt tartunk, szükségüket neveljük, szolgálkat ellenek megvesztegetjük, más vevőket a' kik drágábban fizettek volna ravasz mesterséggel elhárítunk 's más efféle tsalárdságot gyakorlunk, mellyek utá-

latot érdemelnek. Az u'sora a' nyereségnek legbizonyosabb de egyszer'smind legrútább nemei közé is tartozik. A' ki tsak bizonyos nyereségekre törekedik, az nehezen fog szert tenni nagy gazdagságra: a' ki ellenben tsupán a' bizonytalannok körül forgolódik nehezen fogja szerentséje romlását elkerülni.

Azoknak ne igen higgyj, a' kik magokat tétetik, mintha a' gazdagságot megvetnék; mert azok vetik-meg, a' kiknek a' gazdagodhatásra semmi reménységek nints's az ilyenek ha megtalálnak gazdagodni a' legfösvénnyebbek 's legkaparóbbak szoktak lenni. A' tsekélységekben ne légy zsobrák; a' gazdagságnak szárnyai vagynak 's néha maga szerént elrepül, 's néha önként ki kell repíteni, hogy többed magával jöjjen vissza. A' haldoklók vagy a' köz haszonra hagyják kintseiket, vagy gyermekeiknek, rokonaiknak és barátjaiknak, mindenik esetben legtöbb hasznot szereznek a' középszerű hagyományok. Ha igen nagy gazdagság száll valamelly örökösre, az mindenfelül magához vonja a' ragadozó madarakat, ha tsak az örökös nem érett eszü 's érett idejü. — A' köz haszonra szentelt híres fundatiók többnyire olyanok, mind az áldozatok só nélkül; és nem egyebek, hanem az alamizsnának kívülről megfejejített 's kifestett koporsói, melly belől hamar megromlik 's elrothad. Ajándékaidban tehát ne azt nézd ha nagyok 's fényések-e', hanem azt ha hasznosok-e' 's illendő mértékkel osztogassd azokat 's a' szeretet' munkájit ne halaszszd halálodig. Mert ha a' dolgot jól felvesszük a' ki

ezen utolsót tselekszi, az nem annyira a' magájét, mint a' másét ajándékozza-el.

A' BESZÉLGETÉSEKRŐL.

Némellyek inkább keresik abban ditsőségeket, ha a' versengésekben 's vetélkedésekben elmésséget mutathatnak, mint abban, ha az igazságok helyes magyarázásában józan ítéletet, 's élesen látó értelmet bizonyíthatnak; mintha csak az érdemlene ditséretet, a' ki találni tud, a' mit mondani lehessen, nem pedig az is, a' ki tudja mit kelljen elhalgatni. — Némellyek csak egy vagy más matériát 's tárgyat esmernek, szüntelen ezeket hordják elől, egyebekben pedig egészen tudatlanok. Az ilyen sovány tudomány többnyire unalmat okoz 's mihelyt többektől észrevétettetik nevetségessé lesz. — A' beszélgetés dolgában az a' fő ember, a' ki arra nem csak matériát tud szolgáltatni, hanem azt egyik tárgyról a' másikra könnyen által is tudja vinni. — Igen jó a' beszélgetést gyakran változtatni, 's majd jelenvaló, majd elmúlt, majd fontos, majd tréfás dolgokról szóllani, néha versengeni 's okoskodni, más-szor históriákat 's történetetskéket emlegetni, ismét másszor kérdéseket 's feleleteket váltogatni; mert ha egy dolgon sokáig késünk, könnyen unalmat okozunk. — Némelly dolgok olyanok, hogy azokra a' tréfálásnak tellyességgel nem szabad kiterjedni, ilyenek p. o. a' vallás, az Ország' dolgai, a' fő emberek', az egyes személ-

lyek' fontos állapotjai, és minden szánakozásra méltó sors. Vagynak olyan emberek, a' kik holtnak tartják elméjeket, ha csak hegyes fulánkját valakivel nem éreztetik. Az ilyen természetet minden kitelhetőképén meg kell zabolázni. Sehol és soha sem kell el felejtteni, hogy a' tsipős és a' keserű között nagy különbség van. A' gúnyoló természetű elmétől mindennek félnek; de maga is félhet mindenektől. — A' ki sokat kérdez, az sokat is tanul, sokakkal is megkedvelteti magát, kivált ha kérdéseit a' felelőnek tudományához 's értelméhez alkalmaztatja: mert a' másiknak alkalmatosságot ad tudományának mutogatására, maga pedig szüntelen újabb tudománybéli kintseket gyűjt. —

A' ki a' beszélgetés' méltóságát fenn akarja tartani: másokat is hagyjon szóllani, sőt ha olyanok vagynak a' társaságban, a' kik egyedül uralkodni 's egyebeket a' beszélgetésből kizárni akarnak, azokat is mesterségesen félben szakaszsa, és velek a' beszédet másoknak engedtesse. Ollyan légyen mint a' mu'sikus, a' ki úgy tántzoltat a' tántzosokkal mint akar. — Ha néha halgatunk, az ollyan dolgok felett, mellyeknek tudását felőlünk felteszik, másszor az ollyanok' tudását is felteszik felőlünk, a' mellyeket nem tudunk. — Magáról igen ritkán és nagy okossággal szólljon az ember. — Ollyan eset, a' hol magunkat ditsérni illendő, csak az az egy van, ha másnak virtusát ditsérjük, de ollyan virtusát, a' mellyre mi-is vágyunk. — A' mardosó és szuró beszédek igen ritkák legyenek. — Barátságos beszél-

getéseink ne a' haza vivő ország-utakhoz, hanem a' téres sík mezőhöz hasonlítsanak, mellyen ki-ki szabadon sétálhasson. — A' tsúfolódni szerető embernek külömben kellemes társalkodása hasonló az olyan ételhez, melly mindenkép jó, tsak hogy igen meg van sózva, és borsolva. — Minden helyeken, 's mindenféle emberekkel illendő megválasztással szóllani tudni többet ér az ékeseszlátnál, 's a' ki beszédét azon személyhez, a' kivel dolga van, alkalmaztatni tudja, tovább ér, mint a' ki a' szók' és mesterséges módok ékességeit vadássza. A' ki folyvást jól tud beszélni, de az egymást felváltó beszélgetésben nem, annak lassu elméje van; a' ki pedig helyesen 's könnyen tud kérdezni és felelni, de húzamosan és folyvást szóllani nem, az kartsú eszü, és silány tudományú. Ugy van e' részben a' dolog, mint a' mit az állatokról tudunk, hogy a' mellyek sebesen nem tudnak futni, annál gyorsabban tudják magokat forgatni, 's annál hajlékonyabbak. — Beszédét a' dolog elkezdése előtt holmi körülállásokkal megterhelni unalmas, minden készület nélkül elkezdeni a' dolgot kellemetlen hirtelenkedés és hebehurgyaság.

A' TANULÁSRÓL ÉS KÖNYVOLVASÁSRÓL.

A' tanulás és olvasás, vagy az elmélkedés gyönyörűségét kóstoltatja, vagy a' beszédnek ékességül szolgál, vagy a' foglalatosságokban segédelmet nyújt. Az elmélkedés gyönyörűségét, mikor

mikor magán vagyunk, 's ürességünk van, akkor kóstitoltatja; a' beszédet részszerint a' barátságos beszélgetés', részszerint a' gyűlések' és fontos tanácsok' alkalmatosságával, ékesíti. A' foglalatosságokat pedig anyiban segíti elől, a' menyiben azoknak mint elkezdéséhez mind elrendeléséhez érettebb ész és értelmet ad. Mert az olyan emberek, a' kik a' dolgok folytatásában tsupa tapasztalások által lettek jártosokká; a' végrehajtásban talán hiba nélkül valók, 's egyes esetekben helyes értelmet 's józan ítéletet is mutatnak, de a' dolgokról egyetemben 's általjában tanátskozni, 's azoknak folytatása módja eránt közös regulákat szabni 's azokban regulák szerint eljárni, a' tanultak jobban tudnak. Ha a' hivatalbéli ember az olvasásra felettébb sok időt elveszteget, tzipra lomhaság, abból beszédére sokat ruházni, magát eláruló tsalfa mesterkedés; a' dolgokról pedig tsupa tudós regulák szerint itélai, 's azokat mindenben tudós regulák szerént folytatni akarai, oskolai korts és képtelenség. A' természetet a' tudományok tsinosítják, de ezek viszont a' tapasztalás által tsinosítattnak; mert a' természeti tehetségek olyanok, mind az önként növä plánták, mellyeknek a' mesterség' dajkálására 's mivelésére vagyon székségek, a' tudományok regulái vagy a' mesterségnek letzkéi ellenben igen általjában szóllanak, szélesen hatnak, 's határozatlanok, ha tsak a' tapasztalás azokat különös esetekre alkalmaztatni nem tanítja. A' ravaszok a' tudományokat megvetik, az együgyűek tsudálják; az eszesek annyi hasznokat vesznek, a' men-

nyit venni illendő. Mert ezen haszonvételre magok a' tudományok nem tanittanak meg; az egy olyan okosság gyümöltse, melly a' tudományokon felyül van, 's mellyet, tsak a' huzomos figyelmezés és elmélkedés által lehet sajátunká tenni. A' könyveket ne olly tzéllal olvasd, hogy ellenek mondj, ne olvasd ellenmondás', versengés', és háborgás' lelkével, de olyan indulattal se, a' melly mindent elhisz, és a' szerző szavára megesküszik, se olyan szándékkal, hogy a' köz beszédben olvasásoddal kérkedhessél, hanem azért, hogy tanulj, hogy gondolkodjál, 's ítélőtehetségednek valamennyire hasznát vedd. Vagynak olyan könyvek, mellyeket elég tsak gyengén megkostolni, vagynak olyanok, mellyeket futva olvasni 's úgy szóllván elnyelni szükséges; vagynak végre olyanok is, de kevés számmal, mellyeken rágódni és kérödzni kell: az az, némelly könyvekbe tsak imitt amott kell bétékintenünk, 's tsak egyik vagy másik helyeiket kell elolvasnunk, másokat elkell ugyan egészen olvasnunk, de olvasásokkal nem sok ideig késnünk; egynéhányat pedig nagy szorgalommal és különös figyelemmel által meg által tanulnunk. — Ollyan könyvek sem kevés számmal vagynak, mellyeket elég mások' által elolvasztatnunk, 's velejeket számunkra kihozhatjuk. De ezt tsak a' kevesebbé fontos tárgyaknál, és kisebb betsü íróknál kell tselekednünk; mert az illyen leszűrt könyvek, mint az árultatni szokott destillált vizek egészen izetlenek. Az olvasás bőséget és tudományt, a' beszélgetés és szóbeli vetélkedés könnyüséget és

ügyeséget szerez; az írás és feljegyzés pedig az olvasottakat mélyebben bényomja elménkbe. Ha ki tehát kijegyezgetni restel, annak jó emlékező erővel kell lenni, ha ki beszélgetésekben magát nem gyakorolja, annak gyors elmével kell birni; ha ki keveset olvasott, annak valamelly fortéllyal kell élni, hogy tudni láttassék azokat, a' mellyeket nem tud. A' történetírók olvasása eszesekké, a' költőkkel elmésekkel tészen; a' mathesis ilesen, a' természeti philosophia mélyen tanít látni; és ítél- ni az erköltsi böltselkedés egy bizonyos józan és nyomos tekintetet ad; a' Rhetorika és Dialectica a' viszátkodás és versengés' lelkét adja; kinek kinek saját kedves tudománya természetévé válik. — Alig van továbbá olyan természeti hibába's akadály a' értelemnek, mellyet valamelly tudomán- nyal meggyógyosolni nem lehetne. A' kinek szélyel repdeső's szálangáló esze van adja magát a' ma- thesis' tanulására, mellynek bizonyításáiban, ha tsak kevésbé botlik is meg, ujra elől kell a' mun- kát kezdenie. A' kinek elméje kevéssebbé alkal- mas a' dolgok' külömbsegeinek kinyomozására, olvassa a' Scholastikusokat, a' szörszál hasogató Philosophusokat. A' kinek elméje nem tud seré- nyen egy dologról a' másakra gyorsan általfutni, 's külömbféle helyekről magyarázásokat's bizo- nyításokat költsönözni és alkalmaztatni, a' tör- vénytudók' pereit forgassa.

AZ IFJÚSÁGRÓL ÉS ÖREGSÉGRŐL.

A' kevés esztendejü ifjat is érett eszű öreg-
gê tehetik a' jól töltött órák; de ez ritkán tör-
ténik. Általában a' gondolatokon is valamint az
élet idején megesmérszik az ifjúság és öregség.
— Az ifjak elevenebb találmányuak mint az öre-
gek; 's amazoknak elméjekben frissebbek, kön-
nyebben, váratlanabból 's mintegy Isteni ihlelés
által ötlenek a' képek, és gondolatok. A' felette
heves és az indulatoktól 's kívánságoktól hanyat-
tatott természetek nem alkalmasok a' fontos
dolgok' viselésére, míg életek' délet el nem érik;
de a' mérséklett természetűek fiatal korokba is
szerezhetnek hirt nevet magoknak. — Más felől
ha az elevenség és tűz az öregekben találtatik,
ez azokat legalkalmasabbakká teszi a' dolgok'
folytatására. Az ifjúk alkalmatossabbak a' felta-
lálásra, mint a' megítélésre, 's többet érnek a'
végrehajításban mint a' tanátskozásban 's jobb
reájok bizni új dolgokat, mint szokottakat.
Mert az öregeket a' tapasztalás az olly dolgok-
ban, mellyek előttük nem esméretlenek vezeti;
de az újakban elbódítja. Az ifjak hibái sokszor
a' dolgot egészen dugába döntik; az öregekéi
többnyire csak abban állanak, hogy többet te-
hettek vagy hamarább vihették volna a' dolgot
véghez. Az ifjak a' köz dolgok' folytatásában
nagyobbakba kapnak, mint a' mikhez értenek;
többet felzavarnak, mint a' mennyit letsillapít-
hatnak; a' tzelra jól meg nem fontolt eszközök
segétségével felettébb sietnek nem nézven illen-

dő vigyázással sem lépéseikre sem eszközeikre; gondolatjaikban egy vagy más régulához, melyet történetből megszerettek, mértékletlenül ragaszkodnak, eleitől fogva mindjárt olyan erőltetett eszközökkel éltek, melyeket csak utolsó szükségben kellene elő venni; végre a' mi hibákat kettőzteti, hibájokat megvallani 's helyre hozni nem akarják, hasonlók lévén a' roszulszoktatott lovakhoz, melyek sem megállani, sem megfordulni nem akarnak.

A Z I D Ő E L J Á R.

Bútsút vett húsz esztendő

Sok multtá lett már

A' mi vala jövőndő:

Az idő el-jár!

2.

A' tavaszt el-kergeti

Ezennel a' nyár,

'S azt az ősz 's tél követi:

Az idő el-jár.

3.

Lillim' tellyes ortzái

Lángként égnek bár;

Hervadandók ró'sái,

Az idő el-jár.

4.

Mig forrón ver kebele

'S tüzes tsókra vár,

Addig vígadok vele

Az idő el-jár.

5.

A' jót hálátlan venni

'S nem betsülni kár;

Sietek boldog lenni,

Az idő el-jár!

SZÍVEM KRONIKÁJA.

1. Elsőben Tré'si' kék szeme

'S hajának szőke kelleme

Igézte szívemet magához;

Hét hónapig utálkodott

Akkor fénye alkonyodott

'S hajoltam barna 'Su'sikához.

2. Ettől is hamar el-rabolt

Luiz, a' ki kész tsuda volt

Elméje' 's képe' szépségével:

Esztendeig tartott fogva,

Mig Nani nem jött ragyogva

Győzni termett tekintetével.

3. Mosolygott ekkor a' föld 's ég

'S talán most is szorítna még

A' szép Nani édes igája;

De fel-nyitotta szememet

'S el-vette részegségemet

A' hízelkedők' tarka nyája.

4. Nani után a' trónussal

Hati 's Er'se hason jussal

Naponként tserélkezve birtak,

'S hogy e' szép pár úgy megtuda
Együtt férni olyan tsuda
Millyenről még költők sem írtak.

5. Rólok a' deli természetü
De tyrannus természetü
Ró'sára szállott a' ditsőség,
A' ki sújtott kegyetlenül,
De meg bukott véletlenül,
'S Ilonáé lett az elsőség.

6. Ilona, ez a' remek miv
E' tiszta erkölts 's jámbor szív
Ez az Istennek földi képe
Imádtatott bálványom volt
'S tovább lett volna, de megholt
'S helyébe vig Mariska lépe.

7. Mariska vig volt szüntelen
Azt gondolá szükségtelen
A' szépnék a' fortély' búbája;
De a' vigyázatlan mint jár!
Ki-furta húsz nap múlva már
Dórisnak ravasz praktikája.

8. A' leg szebb ész sugárjait
'S két fekete szem nyilait
Vitza mind addig lövöldözte,
Míg Dóris régi jussait
El-nyerte 's száz fortélyait
Egy boldog órában meggyőzte.

9. Ekkor egy vad rebellio
'S új-módi revolutzio
Híralynémmá egy szoba-lyányt tett.

De durván szőtt hálójától
'S törvénytelen hatalmától
Az unalom hamar megmentett.

10. Sok volt immár a' szolgaság
'S azt gondolám: szép uraság
Szívemnek függetlennek lenni.
'S kezdék szilaj kény szárnyain
Búja Hetaerák' nyomain
Zabola nélkül széllyel menni.

11. De kábulás részegeket
'S tsemer feslett éltüeket
Hözel nyomban szokott követni:
Lakoltam rettenetesen
'S kellett viszont hűségesen
Sorban, mint az előtt szeretni.

12. Szeretőim' kellemiről
'S pompájok' sok nemeiről
Fog a' leg később nyom beszélni:
A' sok arany 's ezüst szerek'
Gyűrük', gyöngyök' 's más fegyverek'
Betsét az fogja megítélni.

13. Arról halgatnom okosság,
Mit mívelt a' fortélyosság
Szép Sultánnéim' udvarában:
Az illy titkot kitsaholó
Olyan mint Felségáruló
'S helyt érdemel Munkáts' várában.

14. Ha ki fürkész újságokat
Találhat itt sok dolgokat
Mikért kapós lészen munkája,

Melly bár mindent dióba tesz
Több kötetekből álló lesz
Mint Mátyus' Diaetetikája.

15. Itt el-végződik Krónikám
'S neked ajánlom Hlárrikám
Azzal a' szíves ohajtással,
Hogy te, ki most bírsz, gyöngy alak
Soká bírj 's fel ne váltsalak
Míg tsak tudok szeretni, mással.
-

A' TÜNDÉREK' VATSORÁJA.

Horán elholt gazdag szülék' egy gyermeke
Gróf Keszei, szépség 's ifjuság remeke,
Mindennel birt, mire az Asszonyok vágnak,
Mégis gyülölője vólt a' házas ágynak.
Mammonnak, melly szívét ro'sda gyanánt ette,
Magát már ifjontan szolgájává tette:
Szép, jó, nagy, felséges eránt érzéketlen,
Magához sanyarú, másokhoz kegyetlen,
Minden boldogságát tsak abban találta,
Ha kintsét 's birtokát a vak nép tsudálta.
Minden élők között tsak gazdasszonyával
Éva lyányainak legravasszabbával
Látta barátkozni a' világ tsufjára,
A' Rába balpartján épült régi Vára.

Egykor dohos métse' halvány világánál,
Zárt ajtók közt ülvén almáriománál
Szíve balványait abból elől szedte,
'S aranyán 's ezüstjén szemét legeltette,

'S egyszer is, a' miről nem is álmadhatott,
Midőn tizenkettőt az óra kongatott.

Egy három arasznyi emberke mellette
Teremvén, illy nem várt hirrel rémitette.

„Engem a' Tündérek' Királya küld hozzád,

„'S általam tudtadra olly izenetet ad,

„Hogy fél óra múlva szobádat megszálja

„'S itt egész udvarát pompásan traktálja

„Vagy akarod vagy nem, vendégeid leszünk.

„Hajnal hasadtáig vigan iszunk eszünk,

„'S akkorra föld alá setét országunkban

„Eltününk hol senki nem érhet nyomunkban.

„Parantsold meg senki mottzanni se merjen,

„Hanem megholt gyanánt ágyában heverjen.

„Elköltözésünkör Királyunk számodra

„Három ajándékot hágy, fordítsd javadra,

„Orvosold meg velek Lelked' nyavalyáját

„'S intézd jobb tzél felé életed pályáját.“

Igy szolván a' törze, könnyű szép modjára
Láthatatlanná lett 's elsuhanit dolgára —

A' Gróf felejtett most mulatni kintsevel,

Bezárta ládáját reszkető kezével,

Nyakra före magát az ágyban temette

Hét tsélédjét Hatit 's Palkót becsengette

'S meghagyta keményen, bár melly zajt halljanak

Magoktól legkissebb hangot se adjanak.

Takaródzójába fülíg elrejtezve

Várván várta mi van felőle végezve,

'S tsak hamar repülő lángsebességével

'S ezer kas méheknek siket döngésével.

Hivatlan vendégit hallja megjelenni

'S tág ebédlőjében asztalnál helyt venni.

Azt is a' tréfálás, nevetés neszeből,
'S poharak szásszoros összeütéséből
Bár szemét behunyta eléggé sejtette,
Hogy a' társaságot öröm élesztette.

De mihelyt az első kakas szó hallatott,
A' vendégek' zajja tüstént elhalgatott,
'S mint a' szél, melly kurta tarlón fú suhogva,
Az ajtón ki felé mentek tódologva.

A' ház' Ura látván a' játék illy végét
Felejtí lassanként kinzó ijedségét
Nyughatatlan várja, hogy az éj kárpítja
Széllyel vonattassék, ebédlőjét nyitja,
'S horzadások között, mint a' kit a' halál
A' sirból kibotsát, kémleli mit talál.
'S im' egy nagy ezüst tált, melly tiz fontot tenne
'S egy szivet, egy gyűrűt, 's egy kulcsot lát benne.
Melly betses ajándék, mint örül magában
Hogy még nem birt kints van ismét birtokában
Örül, vagy örülne! de jaj nem sokára
Reá emlékezik a' Törpe szavára,
Melly arra intette hogy az ajándékot,
Úgy nézze mint jóra serkentő szándékot,
Hogy velel lelkének sebeit gyógyítsa,
Utját változtassa, életét jobbítsa,
Itt elfogja szívét új kin, új gyötrelem
Sokkép' töprenkedik millyen veszedelem
Lappang a' dologban, minek lehet jele,
A' hármas ajándék, 's mit kell tenni vele?
Egész nap gyötrődik, váltig gondolkodik
Hijában semmikép' elnem igazodik,
Mig éjfélkor ismét a' 'Tündér' szolgálja
Meg nem látogatja 's így nem szól hozzája:

„Néked kemény lélek, nintsen érző szíved
„Nintsen gyűrűd által eljegyzett szép hived
„Kultsod nincs ládának akkor nyitására
„Mikor jót kell tenni szegények számára.
„Vad ember szégyenlve gondold meg ezeket,
„S ha jó kell vetkézd le a' jelelt vétkeket.“

Ujjobban megrémül e' szók hallására
A' Gróf, 's már a' dolgot nem vélé tréfára,
Egész életének tüstént új rendet szab,
Eltépi lánczait, mint megszabadult rab.

Hincseivel siet hasznos sáfár lenni

S a' szükölködőkkel, mint illik jót tenni,
Hiv párt keres, kivel nemz' olly magzatokat,
Hikből az Ország nyer ditső oszlopokat,
'S egy szóval a' Mammon' alattsony szolgája
Olly férfivá válik, kit áldhat hazája.

A' TÁRSASÁGI ÉLET ÉS A' MAGÁNOSSÁG.

A' társasági élet az embernek fejét, a' magánosság annak szívét képzí. Amaz barátságos 's ügyes embereket szül, ez bátrakat és erőseket. A' ki sokat jár társaságokba a' siker lelkü 's érzéketlen szívü lesz, 's természetének nemességéből sokat vesz; a' ki pedig magát gyakorta 's hosszasan rejti magánosságába, nem esmérí meg az embereknek mindennémü szükségeit eléggé; nints alkalmatossága a' szív rejtekeinek kitanulására, vesz nem tsak az emberek esméretére nézve, hanem sokat elveszt lelkének elevenességéből 's hajlékonságából is.

Az embernek kell a' társalkodást szeretni, valamint magánosságába is magát vissza vonni köteles. A' mi indönkben a' társalkodásra való viszketegségből eggy sáppadt, idétlen, erő nélkül való nemzetség származott, a' melly semmi nagyba kezdeni nem mer, minden bátor szándék előtt vissza retten, 's a' halált tartja legnagyobb rosznak, noha a' gyalázatot kellene annak tartani. Ha az ember magánosságban gyakrabban magába szállana, jobban ki kelne az igazságtalanság ellen, több bátorsággal bírna, esmerősebb volna az éggel, 's tsupán a' betsületért szeretne élni.

A' magánosság ád az embernek alkalmat magát megitélni, élte' rendjét megvi'sgálni, az ád időt meggondolni mit parantsoljon a' kötelesség, mit az emberiség eránt tartozó tisztelet. A' magánosságban jobban meg-fontoljuk dolgainknak mind kezdetét mind kimenetelét; eszünkbe jut, hogy e' világon az igazságtalanság ellen való hartzra vagyunk rendelve, hogy a' bűn itt legnagyobb ellenségünk. Ezen elmélkedések buzditják bátorságunkat, erősítik jóra hajló szándékunkat, ez által elég erőt érezünk magunkban a' nyomorúságok' elhárítására, 's azoknak helyeket el nem háríthatunk álhatatos szívvel viselésére.

A' töredékeny halandónak a' lárma után nyugalomra van szüksége, hogy magához térhessen; munka után pihenésre, hogy erejét újjéthassa. Így a' társaságos életet fel kell váltani a' magánossággal, hogy az élet zivatarjait bátran kiál-

hassuk, 's öröm napjainkat lelki esméret furdalásai nélkül tölthessük.

Jól tselekszi az ember, ha több időt tölt magánosságban mint társaságokban, úgy haragja a' bűn ellen jobban fent marad; amugy ellenben fel se vesz se jót se rosszat, megtompúl szíve, 's nem érzi mi felséges mi veszedelmes.

A' V A H O N D O K.

Imhol heversz most lábaimnál szegény váhondok! Én ásómra támaszkodva sokféle gondolatok köz'tt nézek le reád. Orrod 's talpaid által e' nyáron nekem sok kárt okoztál. Mi különbség van most te közted és egy Vezér között, a' ki pompás halotti ágyán fekszik el nyúlva, minekutánna ötven Városokat feldúlt? Vége mind kettőtök életének 's porrá enyésztek.

Te dolgoz között mulál ki. Azon pillanatban ütöttelek agyon, mellyben hyacint ágyaimat turád fel. A' bányászok, kik aranyt ásnak a' föld gyomrából, mellyen fűszereinket 's nyavalyáinkat vesszük; 's azon rab szolgák, kik egy napkeleti fejedelem nevében, a' kit soha nem láttak, városokat prédálnak szint úgy dolgaik között mulnak ki.

Ki fejtí azt meg nékem, miért vala a' te rendeltetésed nékem ártani? 'S miért kelle azért téged megölnöm? Miért nem élhetek én kertem gyümöltse nélkül, 's miért te nem annak rongálása nélkül? — Embertársim közül némellyek, kik

magokat böltseknek nevezik, azt gondolják kitalálták okát. De bár mi böltsek legyenek, esmérük é a' természet titkainak ezernyi ezered részét? 's ezen részetskének a' roppant világ alkotmányával öszve illését? — tudnak é arról többet mint te egy hadi hajó felől? De jön egy idő, mellyben minden embertársim — talám a' böltsekedők — te veled egygyütt szegény vakondok a' teremtésnek nagy tzélja felől többet fognak tudni.

Tudom jó vakondok, nem vólt szándékod virágim 's veteményeim' gyökereit rongálni, tsak az azoknak ártó férgeket emésztetted. Ellenségeimet üldözted, 's azt köszönnöm kellene. De bíró 's ügyész embertársaimhoz valál hasonló, a' kik pénzemtől fosztanak, midőn vagyonyomat védelmezik. Nem szenvedhettem tovább turásodat.

Kitsinke szemeid nem álhatták úgy ki a' világosságot mint az enyimek; még azt se tudtad hogy kétszer kettő négy; a' jót a' rossztól megkülömböztetni még annál inkább nem tudtad; de szaglásod, 's hallásod az enyimet sokkal fellül multa. Mesterségesebb vólt a' te órrod a' leg-híresebb órrnál, 's ügyessebbek talpaid a' legjobb ekénél. Érzésed, 's életed hasonló vólt az enyimhez; te szintugy szeretted lételedet, 's kerültéd enyészetedet.

Káromolnám azt, a' ki előtttem egygy órát zuzna öszve, ha ellenségemé volna is, szegény vakondok és én még is agyon ütöttelek! De valamint te élted törvényei szerint a' gelesztákat üldözöd, mellyek életeket hozzád hasonlóan szere-

ti, úgy lételem törvényeihez képest végeztelek én ki. A' ki téged, engem 's a' gelesztát terem-
tette rendelte e' törvényeket, 's egyedül ő tudja
azt, miért vagynak az élő állatok úgy alkotva,
hogy ez, legyen amannak gyilkosa. Azomba nem
hagytalak szenvedni, egygüttessel véged leve. A' ter-
mészet törvényeit irgalmas bíróként tellyésé tettem.

Jó vakondok! a' világi dolgok olly tsudála-
tossan vagynak öszve szerköztetve, hogy valójá-
ban szeretném tudni minő változásokat szülhet a'
világ gömbölyegén a' te ki végeztetésed? Hétség
kívül nagyokat! de mellyeket? — Majd útnak
botsátom képzeletimet:

Amott áll egyg tubarózsa virágzó félben.
Egyg szép leányka le szakasztja, szobájába viszi,
elszunnyad, feje elkábul erős illatja miatt. A' szél
megnyit egyg ablakot, annak szőnyegét lebeg-
teti, 's az a' métshez tsapodván tüzet kap, a' ház
ki gyullad, utzákat emészt a' dühös láng, az Or-
szág leveles tárja tűz' prédája lészen. Egyg ne-
vezetes oklevél el ég, ennek elveszése egyg szá-
zad mulva véres háborúra ad okot, melly miatt
tartományok jutnak pusztulásra. Ha agyon nem
üttöttelek volna, ki turtad volna a' tubarózsa haj-
maít, 's mind ez nem történt volna.

Jer szegény vakondok, legszebb rózsa bok-
rom alá foglak temetni. Talám jövő évre, el-
enyészett részeidből valamellyik itt egyg rózsa
bimbó illatja közé vegyül, 's ki tudja ha ezere-
dek múlva nem kerülnek-e öszve poraink vagy
egy falusi leányka Menyasszonyi bokkrétájába,
vagy egyg királyi korona' gyémántjai között.

EMLEKEZETES KEDVESKEDÉS.

(Compliment.)

Ha valaki Hvensbury Hertzeznének nyájas szavakkal kedveskedett, ezt szokta reá mondani: „szép, szép! de messze marad még a' taligásától.“ Természet szerint ki ki szerette volna tudni, ki nyerhette meg a' Hertzezné szívét annyira hízeltkedő szavai által. Maga így beszéllé azt el egykor Londonban a' Picadilli utcában, vont maga után egy ember, nem rég egy taligát, 's pipáját, a' melly ki aludtt, nagyon szitta. A' taligás észre vevé hogy figyelemmel nézem, így szollíta meg: Asszonyom! engedje szeme szikrájánál pipámat meggyújtanom. Tsak vallják meg Uraságtok, Asszonynak szépet mondani senki jobban nem tud, mint e' taligás.

A' HARD TSERE.

A' hét esztendei háborúból való történet.

A' Hochkircheni tsata napjának reggelén, a' midőn az ágyuk dörgése, puskák pattogása, az Austriai hadi sereget korán fegyverbe állította, egy burkus vasas ezerec is, készen a' viadalra, ki áll tábora elejbe, a' nélkül hogy derék vezérje a' sűrű ködben, a' minden felől szálló fegyver pattogás, 's zavaros láрма miatt tudná merre vezetse derék vitézzeit. Legalább meg kell tudnunk ki áll előttünk, így szolla tisztjeihez, 's egy ifjú Hadnagynak parantsolja, rugtasson előre,

nézze meg ha ellenség áll é előttök, 's mi féle? Bátran 's örömmel ki ugrat a' heves iffjú, de Is-ten tudja hogyan történt, az egyéb eránt jó lovas Hadnagyott elragadta lova. Hétség kívül a' siető ki állás miatt lovát rosszúl kantározták, 's annak nem parantsolhatott. Elveszettnek gondolta már magát, meg bősziült lován, hanyat, homlok, egyedül mega menván a' sűrű ködben, az ellenségnek eleibe.

Hasonló szándékból a' magyar Granatéros tisztek közül is előre ment egyy, messze tsapatjától. A' mint a' sűrű ködből egyy burkus vasas tisztet, feléje ki vont karddal lát nyargalni, nem gondolhatott egyebet, mint hogy legalább egyy szakasz rugtat utánna. Annyi erő' ellenállására elégtelennek érezvén magát, oda nyujtja a' vasas tisztnek kardját, 's pardont kér; erre a' szilajló meg tsillapodik, a' burkus tiszt elfogadja a' magyar kardját, 's a' magáét nyujtja oda helyet-
te 's ezt mondja: „Bajtárs Uram! fogadja el az enyimet, az Ur foglyom ugyan, de én viszont az Ur' foglya vagyok.“ Meg szelédült lovát meg fordítá, 's vissza nyargalt ezeredéhez. Vezérjének a' magyar kardot mutatván ezt mondja: Obester Ur! ezek állanak előttünk!

Rajta hajtatott azonnal a' Vezér; de a' lovas-ságnak több rémitő megtámadásait bátor eltökél-
letséggel fogadta a' magyar gyalogság, 's a' Hochkircheni tsatának szerentsés ki menetele so-
kat köszönhet a' magyar vitézek el szánt bátor-ságának.

H Á Z A S S Á G.

Korán szeretni, későn házasodni annyi: mint egy szép kikelet regvelén, a' patsirta levegőjének hallani, estve pedig egyet sülve megenni. Nagy különbség t. i. egy karika gyűrűbe a' Frantzia Országi Basztill.*) névű fogság' kövéből egy darabkát viselni, és a' nevezett fogságnak karikáiba kezeinket zárva érezni.

A' forró szerelem és a' házassági elválások, a' fogakhoz hasonlíthatók, mellyek fájnak a' midőn szakadnak, fájnak a' midőn ki huzattatnak.

Átkozott szerentsé! így kiálta fel egy katoná Tiszt, a' ki nagyon szeretett jádzeni, pénze pedig nem volt: „a' vesztésre ugyan kényszeríthetsz, de a' fűzetésre életemben soha sem.”

A' M U Z S A V Á S Á R.

Az Istenek Feje Júpiter egykor Diaetát hirdetett. A' gyűlésen a' beszédközben megvallotta Júpiter, hogy ő minden állatok között az embereket legjobban szereti, 's eltökélt szándéka azokat szerentséssé tenni. A' többi Istenek is

*) Emlékezhetni, hogy a' frantzia Revolutio kiütésekor, a' szélyt hányt Bastill névű fogság kö darabjait, gyűrűbe foglalva viselték.

jó szívűek lévén megegyeztek a' dologban, és Apollóra bízta a' boldogítás' munkáját. Apollo azon kilentz leányok közül, kik éjjel és nappal körülötte voltak, és Mu'sáknak neveztettek, mindjárt hetet kiküldött a' világba, és csak két-tőt tartott-meg magánál.

Ezen hét Muzsák közül mindenik egy szekrényt vagy iskátulát vitt a' hátán, melly az emberek' számára tele volt boldogsággal. Az első az észet vitte; a' második a' virtust; a' harmadik az egészséget; a' negyedik a' hosszú életet; az ötödik a' testigönyörüséget; a' hatodik a' betsületet; a' hetedik'szekrénye pedig tele volt arannyal.

Mind a' heten egyszerre szállottak le azon hegyről; mellyen annakelőtte laktak és egyenesen egy Városba mentek, a' hol épen vásár volt. Minden ember Tirolisi leányoknak nézte őket, és a' vásárlók seregesen tódultak hozzájuk, kiváltképen a' fiatalság; annakokáért szükségesnek látták portékaikat árulni.

Az első így kezdett kiabálni: Vegyetek észet Uraim! észet vegyetek, látom nagy szükségtek van reá! Szabad a' Vásár! a' vásárosok nem es-mérvén ezen portékát, nagy hahotát ütöttek; és a' leánykát tsintalannak és tréfásnak tartották 's azért sajnállották hogy egészen nálok nem akarna maradni. Az ész árulóné látván, hogy jószága senkinek nem kell és épen nem kél, elment a' piatról, és az utzákon végig így kezdett kur-jogatni: Uraim és Asszonyim vegyetek észet, észet vegyetek! Az emberek az ablakokon ki néztek és nevették. Mivel ez sem akart használni, elszánta

magát, rendre járta a' házakat és legelsőben is egy nagy és előkelő házba ment — igen okosan, mert sokszor az előkelőbb házakba legnagyobb szükség van az ilyen portékára. Itt a' házi gazdaasszony épen ekkor kergette a' gazdát, nagy villámások és tsattogások között, a' paputtsal, s a' tselédeket szidalmazta, verte és átkozta. A' félénk Muzsa nem merte mindjárt megszóllítani a' furia asszonyt, tartván tőle, hogy ő is ütleket kapna a' mosófával; de alig látta meg amaz ötet, megszóllította: hát bestelélek — kistsapni való — mit áldogálsz te itt? Olly nagy kajlának nints egyéb dolga mint itt nézni? mit akarsz? Asszonyom úgy mond a' Muzsa, csak kérdezni akartam az asszonytól, ha nem venne ész. Látom szép is volna, jó is volna másként az asszony, csak tsupán egy kis ész hijjával van, hogy magát minden emberekkel megszerettesse. Vegyen az Asszony most, mert nem mindennap kínálják meg ilyen portékával. — Ejnye, kutya lántzos — lobogás, hát te engemet egészen bolondá akarsz tenni? Épen nem, édes asszonyom úgy mond a' Muzsa, inkább a' bolondságtól akarom megmenteni, mert okosságot és ész árulok. — Erre az asszony nagy haraggal felkapta a' sütőlapátot, és a' Muzsának be verte volna az ész szekrényét, ha az siettséggel el nem futott volna.

Alig hogy a' szegény ész az egyik üldözést elkerülte, már a' másik várakozott reá; még jó formán ki sem ért az uttzára, már a' Vásárbíró kiabált reá: hej — hej — szivetském, megálj, meg, mi van a' szekrényedben? helypénzt kell

ízetned! Egy kevés ész van benne bíró Uram az Ur' szolgálatjára. — Ész? ész? mi az? ezt a' portékát nem esmerem, úgymond a' bíró! noha már harmintz esztendeje, hogy a' piatzot járom, de nem emlékezem, hogy ilyen portékának valaha tsak hírét is hallottam volna. Hugotskám én a' te bugyrodát addig lepetsételem, míg meg nem tudakozom, hogy portékád nem a' tiltottak közé számláltatik e. A' vásárbíró egyenesen a' város tanácsába szalad, a' hol is ez a' válasz adatott, hogy a' Tirolisi leányzó, azonnal a' városból kiűtasítassék: mert a' Városi tanácsának úgy is sok költségei vagynak és nem vesztegetheti pénzét az ilyen haszontalan dolgokra, a' polgároknak pedig úgy is több eszük van, mintsem kívánnák. A' Muzsa tehát a' városból kiigazítatott azon megjegyzéssel, hogy magát soha többé ott ne mutassa.

A' második Muzsa, a' mellyik a' virtust vitte eladni, hasonlóképen kikiabálta portékáját az utszákon és hasonló szerentsével, mint az előbbi; mert az emberek közönségesen örültek, esze mentnek tartották. Végre egy öreg tapasztaltt és okos ember megszóllitá a' Muzsát: oh kedves leányom, a' te portékád itt nem kelendő, azt mondják, hogy az már megavult és elromlott. A' mi mostani Dámáink nevettségesnek tartják azokat az ékességeket, mellyek az ő nagyanyaikat olly szembetűnően diszesítették. 'S valamint a' ruhákban szintűgy változnak a' módik a' virtusokban; a' kit az előtt jó erköltsű asszonynak neveztek, azt most Nagyságos asszonynak neve-

zik. Nagy fáradságtól megfogod magadat ki-
mélteni, ha jószággoddal odább mégy. — Szeren-
tségére a' Muzsának több virtusai között, mellye-
ket elakart adni, békességestűrés is találtatott,
és ez erőt adott néki az emberi nemzet' romlot-
tságát elviselni, ki ment a' városból, és kintseit
felvitte ismét a' hegyre. Azon időtől fogva igen
ritka lett az igaz virtus az emberek között, 's
nem is látni azt másoknál, egyéb a' kik a' Mu-
zsával megesmérkedvén magok fáradságával ka-
paszkodnak a' virtusok után a' hegyre.

A' harmadik Muzsa, a' melly az egészséget
árulta, kapott ugyan némelly vásárosokat, de ezek
már olly nagyon megvoltak romolva, hogy azok-
nak az egészség már nem használhatott. Azon
kívül még az egészségnek szerentsétlenségére né-
melly patikás Tótok is voltak ott jelen, kik te-
letorokkal ditsérték az ő szereiknek tsuda ereje-
ket úgy annyira, hogy a' könnyen hívő nép a'
szegény Muzsát nem is vette észre, és a' kik ész-
re vették is, sok káromkodások között így szól-
tak róla: az a' balgatag leány elakarja velünk
hitetni, hogy az embereknek soha sem kell jól
lakni, és hogy az egészség' fentartására legjobb
a' friss víz. — Sokkal okosabbak ezek a' patikás
doktorok, ezek megengedik, hogy az ember an-
nyit egyék a' mennyi tetszik, és orvosságok sem
drága. A' patikás tsúfolódva mosolygott, mi-
kor a' Muzsát látta bugyrát békődni és tovább
menni.

Megjelent a' negyedik Muzsa is, és a' Vásá-
rosokat hosszúélettel kínálta. Alig hogy kimond-

hatta azt a' szót: hosszú élet, azonnal úgy járt mint Homerus; mert az emberek nem csak a' patikás orvost egyszerre elhagyták, hanem meg a' házak is közelébb láttattak nyomulni és hosszú életet koldulni. Kiváltképen a' pénzes emberek fele jószágokat oda adták volna a' Muzsa szekrényéért; de mivel az oda tóduló népség miatt közel sem járúlhattak hozzá, hajdukat kellett nekik a' várostól kérni, kik az ő pénzes zatskoíknak utat nyitottak a' tolongó sokaságon keresztül. Hedves édes Muzsám, úgymond egy 80 esztendő öreg, az Istennek légyen hála! ortzám' verejtékével öszveszereztem magamnak mintegy 600,000 tallárt érő birtokot. Noha súlyosan nyom az a' gond, hogyan tartsam és szaporítsam jószágomat, még sem örömetst halnék még meg; mit fizetek néked, ha nékem megteszed, hogy életemet még legalább 80 esztendőig meg tarthatnám. — Minden esztendőért, úgymond a' Muzsa 1000 tallért fizetsz — és így a' te egész kívánságodat 80,000 talléron megveheted. — „Ej, ej! talán 8000 tallért akartál mondani kedvesem.“ A' vén duzsgazdag még alkudozott, midőn egy másik pénzes kivonván réf hosszúságu zatskoját kifizette a' 80,000 tallért. Igen jól van édes Uram, úgymond a' Muzsa, én az Úrnak szolgálatjára készen vagyok, de el nem mulatom az Urat meginteni, hogy meg ne bánja az Ur a' pénzét, mert ha az én három nénémtől észt, virtust, és egészséget nem vásárlott az Ur, úgy az én portékámnak semmi hasznát sem veheti, sőt ha tovább élne az Ur, terhére lenne tulajdon élete. Hol

vagynak a' te nénéid? így kérdezősködtek ekkor hárman, négyen. Heressétek őket, még a' városban kell nekik lenni. Minden házak kikerestettek, posták küldöztettek minden felé, de hiába — a' három testvérek az ész, virtus, és az egészség már a' határon túl voltak.

Az ötödik Muzsa, a' ki a' gyönyörüségeket vitte a' vásárra, alig hirdette ki portékáit, annyira környülvétetett, mind a' két nembéli fiatal emberekkel, hogy a' portékákat látni kívánók tolongatási miatt a' Muzsa elesett, és iskatulája eltörtött, és a' gyönyörüségek mind kidültek a' földre. A' körüllevők nagy kíváncsisággal felkapkodták a' gyönyörüségeket a' földről, de mivel a' kezek igen sokan voltak és mindeniké akart valamit kapni, egyik a' másik elől elkapkodván azokat darabokra szaggatták, úgy hogy azolta a' világon minden gyönyörűség csak darabokból áll, és tökéletes gyönyörűség a' hold alatt sohol sem találtatik. A' Muzsa eleget dorgálta és fedette őket, hogy ne lennének olly mohók, mert úgy magok elrontják az ő gyönyörüségeket; de ezen intés semmitsem használt, hanem inkább felgyújtotta benne az irigységet egymás eránt, midőn látták, hogy az a' mi egyiknek van, a' másiknál nintsen.

A' hatodik Muzsa a' betsületet árulta. A' vásárlók itt is olly erőszakosok voltak, hogy a' tolakodásból nem sokára pör, a' pörből verekedés, a' verekedésből gyilkosság lett. 'S hihető, hogy magát a' Muzsát is lekaszabolták volna némellyek a' betsületért, ha még jókor a' város őrjei oltal-

mek alá nem vették volna szegénykét. Eleget mondotta nekik, lelkeim mit erőszakoskodtok, hiszen az igaz betsületet csak érdemek által lehet elnyerni, nem pedig erőszakkal. De a' szélnek volt eresztve minden szó; újra reá rohantak a' Muzsára, a' strá'sákat elszorták, és mármár az iskátulát akarták elfoglalni. Nem volt más mit tenni, hanem kivette abból a' Muzsa az igaz betsületet, és az üres titulusokat által engedte nekik. Látta volna csak az ember, melly nagy dühösséggel kapdosott a' temérdek sok kéz azok után; és a' mi legnevettségesebb volt, a' legdühösebbek mindnyájok között azok voltak, a' kik másszor az alázatosságról legtöbbet beszéltek. — A' Muzsa kinevette őket, és vissza vitte az igaz betsületet Apollónak, a' ki azt az érdemes halandóknak az égből osztogatja.

A' hetedik Muzsa elsem érhette portékájával a' piatzot. A' kapuknál álló muskatérosoktól megtudták egynehányan, hogy az a' kis leányka aranyat árul, a' hír mindjárt meggyúl puskapormódjára elterjedt az egész városban. Öszve tódultak nagy serénységgel, a' sok ehes here emberek, egyenesen megtámodták a' szegény ártatlan Muzsát, reáfogták, hogy az aranyot lopta; leszaggatták hátáról az iskátulát, felhasogatták azt, és nagy marakodás közben elragadozták a' benne lévő kintset. Váltak olyanok is, kik a' Muzsa zsebjeibe elrejtett aranyokat gondolván találni, annak még ruháit is letépték, és majd halálra kínozták. A' Muzsa nagy nehezen kimenekedvén a' városból, megátkozta az emberi nemzetet, és

átka — oh fájdalom! igen foganatos lett. Azólta az aranynak, és minden nemű pénznek mohó kívánása hóhérja lett az emberi nemzetnek; nyuzni kezdette az ember az embert pénzért; nyereséget üzött ember embertársával; pénzért áruba bocsátotta religioját, lelkiismeretét, betsületét, egészségét, életét, sőt egész boldogságát.

A U R O R A.

Midőn Cephálosával
Szívének bálványával
A' hajnal' szép Istennéje
Mint férjel először hált,
Hogy egy pillantattá vált
Tudni való ezen éjje.

2.

Semmivel nem gondolván
Tsókoltatván 's tsókolván
Aurora fáradtig játsza.
Utóbb elszenderedett,
'S jaj! mire felébredett
A' nap már fél délen látsza.

5.

Szekeére sietett,
Minden Isten nevetett,
'S ötet szemérem festette;
Mint bájolsz így, melly szép vagy!
Monda Zevsz, ilyen maradj,
'S örökre pirossá tette.

A' NYOMOS SZORGALOM IGEN RITKA, DE
IGEN SZÜHSÉGES DOLOG.

*Eoepisti melius, quam desinis: ultima primis
Cedunt decemiles hic vir, et ille puer.*

Ovid.

Midőn Politiánus, a' ki a' szép tudományok vissza állitói között nem utolsó helyet foglal el, Epigrammáinak gyűjteményét ki adta, sok Epigrammái előtt azt is fel-jegyzette, hány esztendő volt légyen, mikor azokat csinálta. Ezen feljegyzés által vagy elméjének korán érésével akart ditselkedni, vagy azt reménylette, hogy némelly gyermekségek, mellyek verseiben helyyel közzel találtatnak, könnyebben botsánatot fognak nyerni. Azomban akarmi volt is tzielja, Scaliger azt mondja, hogy Politiánus ez által épen nem nevelte ditsősségét, minthogy utóbbi esztendeiben ritkán voltak olly elmés gondolatjai, mint ifjabb korában, 's nem felelt-meg azon várakozásnak, mellyet első munkái által maga felől támasztott.

Nem szokatlan dolog az, hogy sokszor azok, a' kik a' világ előtt előszöri megjelenésekkor kiváltképen való tulajdonságok és jeles tehetségek által különböztetik-meg magokat, utóbb azt a' reményt, mellyet magok eránt gerjesztettek, megtsalják, 's eleinten ditsősséggel tündöklő életeket homályban és tiszteltetés nélkül végzik-el. A' vénségnek sok bajjai közzé, mellyeket az erkölts-tanítók és elmés írók olly eleven színekkel szoktak festeni, sokszor még az ifjúságban nyert

dítségnek elvesztését - is méltán lehet számlálni. Az emberi értelemnek valamelly ditséretes törekedés' tzielja felé közelítését egy olyan testnek futásával lehet öszve hasonlítani, melly valami ütés vagy hagyítás által tétetik mozgásba. Az ilyen test egy ideig nagy gyorsasággal mozog; de az első taszításnak ereje kitsinyenként meggyengül, 's ha szintén azon test semmi olly akadályt nem talál - is, melly futását egyszerre meggátolná; még is minthogy a' leg-simább síknak is, mellyen fut, vagynak észre alig vehető götsörtjei, utóbb ezen ellentállások által egészen megállítatik. Némely akadályok az az életnek minden ösvényén találtnak. De az a' ki szemeit szüntelen valamelly távollévő tárgyra szegezi, nem veszi észre azon dolgokat, mellyek tárgyán innen vagynak; gyorsan és bátran előre indul, 's nem sejtí - meg azon sok akadályokat, mellyek menését utóbb nehezé vagy épen lehetetlenné teszik. Némelylek ugyan valamelly véletlen szerentsétlenséggel öszve ütközwén futásokban hirtelen megállítatnak, vagy valamelly heves indulat által a' tzielától félre ragadtatnak; de sokkal többen vagynak az olyanok, a' kiknek ereje kitsinyenként lankad - el, 's a' kik apró kanyarulásokkal térnek - el az egyenes úttól, 's alig veszík észre, mikor hül - meg első tűzők, vagy mikor tévesztik - el szemeik elől az eleinten tzielba vett dolgot.

Az ellankadás és az alább - hagyás mind jobban jobban erőt vesz, minthogy alattomban hatalmaz - el, külömbbféle okok által előmozdítta-

tik, 's tsak akkor vétetik észre, midőn már igen nehezen lehet ellene állani. A' munka szükségképen kíván néha pihenő órákat, 's a' pihenés kellemes volta rendszerént idegenekké tesz bennünket a' munkához való vizsateréstől. Erőt veszünk talán annyira magunkon, hogy viszont próbálunk dolgozni; de mindenkép' 's minduntalan keresünk okot és alkalmatoságot a' pihenés' és nyugalom' megújítására. Mert ha egyszer a' puhaság és aluszékonyság a' szivbe bétuszik, nehezen üzettetik - ki az onnét máskép', hanem tsak nagy maga megeröltetés által, a' millýen magok megeröltetését kevés emberek felől lehet feltenni.

A' munkásságnak az a' sorsa van, hogy egyéránt veszedelemmel fenyegettetik mind akkor, mikor szerentsés, mind akkor, mikor szerentsetlen kimenetele van, 's mind akkor, mikor nagy bizakodással, mind akkor, mikor nagy féltékenységgel 's tsüggedezéssel van öszvekaptsoltatva. A' ki midőn valami nehéz munkába kap, az igen könnyűnek képzei, vagy a' maga tehetségeibe felettebb bízik, az könnyen elrémül mindjárt a' legelső akadálytól, mellyet utjában talál, mint-hogy minden vesződség nélkül való előmenetelt ígért magának. Ha váratlan akadályok rohanak ellene, olyan állapotban látja magát lenni, a' millýenben az van, a' kit olyan helyen ér utól a' tengeri szélvész, a' hol arról álmodni sem tudott.

Gyakran megesik, hogy nem tsak az akadályokat nagyobbaknak, hanem a' hasznat is kisebbnek találjuk, mint előre képzeitük volt. Az

ifjúság midőn a' nagy világba lép, meg van tel-lyesedve a' leg-szebb reményekkel. Nem tsak azt bizonyosnak tartja, hogy akarmelly nehéz dolgot is véghez tud vinni, hanem azt is elhiteti magá-
val, hogy olyan jutalmat fog nyerni, a' millyent ditséretes törekedése érdemel. Arról korán sem
gondolkodik, hogy a' fősvenység az érdemet il-
lendő jutalmától megfoszthatná, vagy az irigység
annak fénnjét meghomályosíthatná; nem tudja
még tapasztalásából, hogy a' gonoszság még ak-
kor is semivé teheti külömbféle fortélyok által
ditsőségünket, midőn azt erős fundamentomon
véljük lenni; hogy az emberi nemzet legnagyobb
része tsupán azért is hajlandó bennünket gyűöl-
ni, ha ötet fellül halladjuk, hogy sokan vaktá-
ban elhisznek minden hirt, mellyet a' gyűlölség
felölünk kohol 's az esztelenség elterjeszt; és
hogy minden, a' ki a' világon híressé akar lenni
tsak nem minden emberben ellenségre és vetélke-
dő társra talál, 's majd egy bátor szívűnek nyil-
vánságos ellentállásával, majd egy gyavának alat-
tomos fortélyával, majd más akadályokkal kell
küszködnie.

Mikor egyszer a' jutalom reménnye eltűnik,
nem tsuda ha a' törekedés tüzeessége is meghül;
mert ki nem hagyná félben az olyan földnek mi-
velését, mellyet sok ideig való munkálás után
terméketlenné tapasztal lenni? a' ki pedig felet-
te korán hozzá szokott magát az előre képzelte
ditséretekkal ketsegtetni, 's a' ki azt reménylet-
te, hogy mindenütt jóakarókat és barátokat fog-
találni, nem sokára jóval alább hágy buzgósága

val, midőn úgy fogja találni, hogy az olyanoktól is a' kiket forró tisztelőidnek tartott nem egyebet várhat, hanem csak hideg udvariságot és hogy sokan csak azért sem vallják megjeleségét, hogy néki tisztelettel adózni ne tartozzanak.

Az a' ki azon kikötő helytől, melly felé szorgalma evezett, ekképen elzárattatik igen gyakran csak a' szél' kényére, és a' vak szerentsére hagyja magát, 's az élet folyó vizén a' nélkül, hogy a' ki-kötésre valahol új próbát tenne, mind addig hivalkodva és henyélve uszkál; még a' halandóság örvényétől el nem nyelettetik.

Mások egészen ellenkező úton jutnak a' feledékenység homályaiba. Azt mondják Hannibálról, hogy csak azért nem volt minden hadi virtusokban tökéletes, minthogy győzödelmeit, nem tudta eléggé hasznára fordítani. Az az esztelenség, melly a' szerentsés folyamatú munkákat hamar félbe hagyja 's a' nyereséggel; még minekeelőtte az egészen bizonyos, mohón siet élni, igen közönséges és igen ártalmas hibájok az oly heves indulatú és tüzes képzeletű embereknek, a' kiket jeles tulajdonságaik érzése kevélykedéssé tesz, 's a' kik midőn minden ellentállást meggyőztek, 's vételkedő társaikat hátra hagyták azt hitetik-el magokkal, hogy már a' tökéletességnek tetejére értek, és hogy mivel már semmi vételkedő társtól sem félhetnek, hátra lévő napjaikat szerzett kintseiknek elköltogetésében, tökéletességeiknek szemlélgetésében, és az őket zengő ditséretnek részegen halgatásában tölthetik el, 's ditsőségek halmáról szakadatlan nyugalom-

lommál nézhetnek alá, a' náloknál alacsonyabb teremtések vetélkedésére, 's gyötrődésére.

Az ilyenek örvendezéseik' óráiban nem gondolják meg eléggé, hogy minden emberi jelesség csak másokéhoz hasonlítottatva tartatik jelességnek, hogy kiki tsak annyiban hallad egyebeket felyül, a' mennyiben másoknál többet tesz, vagy idejével 's tehetségeivel egyebeknél jobban él, és hogy az olyan ember, a' ki a' jelesség grádicsának akármelly léptsőjén is megállapodik, naponként alább száll mások szemeiben, minthogy a' jóban nem nevedik olly mértékben, a' milyent életének haladó ideje kívánna. Azomban minthogy senkisésem örömet áll-el a' nekik hizelkedő vélekedésektől, azok a' kik egyszer ditséretet érdemlettek, könnyen elhitetik magokkal, hogy még most is folyvást érdemesekké teszik magokat azon ditséretre, 's ritkán veszik előbb észre érdemeik fogyatkozását, hanem csak akkor midőn már a' bajt nem orvosolhatják: következőképen nem marad számokra zugolódásnál és bánatnál egyéb hátra; mert ha a' tékozlónak szegénysége azon gondolat által hogy valaha gazdag vólt, keservesebbé lesz, melly szomorúvá és gyötrelmessé tétethetik a' henyélőnek homályba temettetése is azon vissza emlékezés által, hogy valaha ő is ragyogott.

Mind ezen törekedések abból származnak, hogy cselekedeteinknek igaz indító okától eltávozunk. A' ki szemeit nem feljebb, hanem tsak az emberek ditséretére 's jutalmazására függeszti, azt majd mások' irigysége vagy megvetése a'

földhöz sujtja, majd viszont a' tiszteltetés és dítsértetés megrészegíti 's fennhíjjazóvá teszi. Ha ellenben el nem felejtene, hogy az élet csak azért bizattatott reá, hogy egy olyan mindenható bírónak parantsolatjai eránt való engedelmességre fordítsa, a' ki a' jutalmazáskor a' törekedésre, nem pedig a' törekedés fogamatjára néz: úgy minden gyermeki felfuvalkodástól 's eltsüggédéstől egyeránt távol maradván olly áthatatossággal és vidámsággal folytatná mind végig utját, mellyet sem a' világ dítsérete meg nem szédítené, sem a' világ oltsárlása el nem lankasztana. —

BAYLÉNAK LEVELE SHAFTESBURYHOZ, 'S ENNEK VÁLASSZA.

Nagy érdemű Tudós Barátom!

Most sintsen jobban az én egészségem. A' szárazhurut, melly jó időtől fogva jelentette magát nálam, 's melly az én familiámnak mintegy nemzetséges nyavalyája, mellyemet egészen elfogta. Ágyban fekszem, 's nagy bádjadtságot, kinokat 's álomtalanságot szenvedet, leg-nagyobb bajom pedig a' munkátlanság, mellyet épen nem szoktam.

Hogy életem végét bizonyosnak, 's közelvalónak kell néznem, ez nékem kevés nyughatatlanságot okoz. Midőn már nem dolgozhatok, a' tupa életnek kevés betse vagyon előttem. Csak egy aggodalma van szívemnek, mellyet e-

gyedül a' Te kebeledbe önthetek-ki. Látom már bizonyosan előre hogy e' földet el kell hagynom, a' nélkül hogy megtaláltam volna azt, a' mit egész éltemben leg-buzgóbban kerestem. Nem szükség Néked mondanom, hogy az Igazság volt az a' mit kerestem, 's a' mellynek bővebb vi'ssgálásától most el kell állanom.

Ha van Isten, honnan származik a' világon a' sok gonosz? Mi köti össze a' testet és lelket? Mellyek a' testi világnak közönséges törvényi, 's mint függenek-egybe a' történni szokott dolgokkal? Ime Barátom illy fontos és nehéz kérdéseim vannak még hátra, mellyeket megfejtteni nintsen már időm.

Engedd meg egy Haldoklónak panasszait, a' ki magát boldognak vélte, míg reménysége lehetett. Most életem Scénájának vége felé vagyok, 's nem soká annak egész játékát által fogom látni. Nem volt annak olly ki fejtése a' mint reméltem, 's a' minek várása minden gondjaim közt vigasztalni szokott. Azt kell hát gondolnom, hogy talám egész életem, rendét rosszul tsináltam-ki. Mindjárt eleinte talám azt kellett volna hinnem, hogy az Igazság tsak egy álmodott Isten-asszony, ki a' néki tett áldozatainkról semmit se tud, azokat meg nem jutalmazza, meg nem érdelmi. Így nem kellett volna annyira irtóznom a' lélek rabságától; nem kellett volna értelmemnek függetlenségét, melly olly drágának 's az Igazság vi'ssgálására olly szükségesnek látszott, olly nagy gondal meg őriznem első hazámat Rokonnimmal 's barátimmal való életemnek örömeit,

's minden házi boldogságomat feláldoznom, 's a' bajos, függő 's egyedül való életet, a' könnyebb, tsendesebb 's társalkodó életnek eleibe tennem.

De azomban talám saját vétkem, hogy azt a' bizonyosságot fel nem leltem, melly most megnyugtathatna. Talám azért nem láthattam én a' világosságot, a' mellyet sokan vélnek látni, mivel nem jól néztem, talám én magamat nyakasságból vakítottam-meg. — Nyakasságból! Reménylem Barátom, hogy előtted nem szükség az én egyenes-lelkiségemet igazítanom. Esmérsz engemet, 's tudod érezni egy olly vi'sgálódónak nyughatatlanságát, a' ki nem talál álló-pontot, hol magát kinyugodná. Melly bódog a' gondolkodni restellő, tsak mások' szavain megállani tudó ember! Melly sokszor voltam én olly késértetben, hogy ez illyent az ő meglegedésének bódogságáért irigyeljem, kivált ollyankor, ha valamelly kétség környülfogott, 's az éjszakának nyugodalmától megfosztott, korán felköltött, a' magánosságban faggatott, a' társaságban pedig álmodónak 's ostobának mutatott!

Ila a' kétség az én tanulásom' módjának következése volt, nem tudom, hogyan távoztathattam volna azt el. Mind ekkorig megvagyok győződve, hogy az Igazság vi'sgálójának meg kell minden feleket halgatni a' szokott vélekedésekre, 's a' Tanítók' tekintetére nem kell nézni, minden néző pontot meg kell próbálni, hogy valamelly tárgyat jól megismerhessen, 's arról okosan meggyőződhesen. Ezen methodus ingadozókká teheti ugyan a' régi Tudomány' épületeit, mellyek

ben olly könnyen laktunk, az elmét a' vélekedések között széllyel hányhatja, 's így a' bizonysgot, melyet keresünk, messze vetheti: de ezen kívül mellyik utonn járjon hát a' vi'sgálódó? Mit tsináljon, hogy bizonyos legyen, mint tanuljon, 's mint hasonlítson egybe? Én tanúltam 's öszve hasonlítottam; ebben töltöttem egész életemet, 's látod, mennyire vagyok. Oh Barátom, békéltes meg, ha tudsz, magammal! Közöld velem, tsak egy szikráját annak a' 'Te boldog meggyőződésed' mennyei világosságának, melyet én gyakran — talám igen hirtelenkedve — jó fanatismusnak neveztem.

SHAFTESBURY' VÁLASZA BAYLÉHOZ.

Drága Barátom!

Melly örömet kívánnálak elébb felszabadítani beteg ágyodból, 's azután bõltselkedni veled tsendesen, úgy a' mint ennekelõtte szoktunk. De ha nem tehetjük, a' mit akarunk, tegyük, a' mit lehet. Hogyhogy lehetne az, hogy egy olly élet, mint a' Tied, melly az Igazság' vi'sgálásában folyt-le, nem volna a' legjobb készüllet a' tsendes halálra? Hát vallyon azt halálad' óráján bándod, hogy olly nemesen foglalatoskodtál?

Millyen kérdések azok, mellyek még hátra vagynak, 's mellyeket megfejtteni nem tudtál? Ollyan kérdések-e' a' mellyeknek megfejtésétõl életünknek jól intézése függ? Ha az Isten hatalmas-e, bõlt-e, jó-e? Ha mi örökké felmara-

dunk-e? Ha a' virtus-e a' legfőbb Jó? — Nem tsudálnám nyughatatlanságodat, ha az ezekről való vizsgálásoknak nem érted volna végét. De hogy ezeket megelégedésünkre megfejtsük, szükség-e elébb az Isteni Igazgatás' titkaiba behatnunk? Meg kell az Istennek a' kimenetel által minden tzeljait 's tanátsait igazítania, elébb mint sem hidjük, hogy ő jó Igazgató? Én részemről bízom az ő tulajdonságaihoz, hogy az ő Országában minden jó, 's tsak szinnek tartok minden rosszat, melly szin, mihelyt az ő egész Igazgatása rendit általlátnánk, elenyészne. Te is, Barátom, éppen így gondolkodtál az Istenről. 'Te a' világban lévő gonoszt olly konkolynak nézted, mellyet a' gonosz-szívü ellenség vetett, az Isten azonban gátol, kevesít 's irt. Láthatod ebből, hogy mind ketten az ezen vi'sgáladásban előforduló nyughatatlankodtató kétségeket megfejtettük: tsak mindenikünk más móddal. Az igazság, mellyet nyugodalmunkra szükségesnek tartottunk, mindenikünké. Ez így lévén, könnyen ellehetünk azon sok szövevényes Tüneményeknek magyarázatja nélkül, mellyek a' természetnek és kegyelemnek országában vannak; az egész világot, egy bölts ember' titkos írású levelének nézhetjük, mellyhez a' kultsot úgy kell eltalálnunk. Az egyik, midön a' 'Természet' könyvében olvas és a' Napalkotványára jő, kultsul veszi a' földnek fordulását, a' másik a' Napnak fordulását; 's mindenik azt véli, hogy a' titkos Írást a' szerzőnek ditsőségére kifejtette. Azt általjában tudjuk, a' világ' rendje mi végre szerkeztettetett-össze, de az

gyakran titok előttünk, mint egyez meg a' tzel-
lal a' végbevétel? Az elsőt olvassuk az Ideák
világában, melly hozzánk közelébb van, mivel
saját kebelünkben találjuk; a' másikat a' látható
világban, mellynek csak külső héjjának nézése
engedtetett minékünk. A' vi'sgálónak az a' töre-
kedése, hogy esmeretinek mind a' két fonalát
öszvekösse, és magának egyik világból a' másik-
ba általmenetelt szerezzen. Ha a' már itt olly ne-
hézségekre akad, mellyek néki megfeythetle-
neknek tetszenek, nem jól tselekszik-e, ha ahhoz
tartja magát, a' mit bizonyosnak esmér, a' többi
eránt pedig nem nyughatatlankodik?

Jól tudom, nem gondolkoznak illy serényen
mindenek, kik a' philosophálással foglalatoskod-
nak, sőt sokan közülök szégyennek tartanak, ha
a' legnehezebb kérdésekre is felelni nem tudná-
nak. Az illyenek szorgalmatosan őrizkednek, má-
soknál gondolatjaikkal megesmérkedni, mihelyt
nem az övéik: drágább előttök az ő hírek's vi-
lági szerentséjek, mint sem az Igaságnak betse;
ollyan nekik a' Tudomány és Virtus, mint a' gyer-
mekeknek a' keserű orvosság, nem értik mint le-
het azt vessző vagy megtzukrozás nélkül bévenni.
De ha az igazságot magáért szeretjük, szívesen
fogunk mindent, valami igéri, hogy ahoz vezet;
ha mindjárt örökre fel kellene is, a' miatt ál-
doznunk, valamelly vélekedésünket mellyben ed-
dig gyönyörködtünk.

Azonban ne ijedjünk meg, ha ez minket
sok ezer dolgokban, mellyeket mások tsalhatat-
lanoknak tartanak, bizonytalanokká tészen is;

hiszen a' fő dolog, azok az Igazságok, mellyektől függ életünknek rendelése, bizonyosok nekünk és megállanak. Ezeknek bírásában lévén, nyugott elmével nézhetjük, mikor a' Dogmaticusoknak az Ujjság-kivánás' tárgyairól való vélekedéseik ezerfélekép' tsavarognak, tsendesesen várhatjuk, mellyik perlő Félnek részére fog hajlani a' győződelem, sőt majd ehez, majd másik Félhez állhatunk magunk - is, a' mint tudniillik saját általlátásunk javasolandja. Ugy hiszem, ha így tselekszünk, a' Skeptika szinte kedves állapotba helyheztet minket. A' mit mi szoros vi'sgálásunk által kitalálunk, kevés lesz en ugyan, de a' legszükségesebb, 's a' legbátorságossabb megmaradásu lesz en az: a' többire nézve széles uton járunk, mellyen a' menyire szükség, jobbra balra kitérhetünk.

Szünjél-meg azért, drága Barátom nyughatatlankodni elmédnek állapotján, melly olyan, hogy minden világi Böltsnek abban kellene lenni az Igazság eránt. Jaj a' Philosophusnak, kinek feje úgy teli vagyon állításokkal és vélekedésekkel, hogy nintsen abban hely a' kétség' számára! Vagy azt hiszed talám, hogy az valóban 's fundamentomosan megvagyon győződve, a' ki fél a' legtsekélyebb kétségtől is? Sokan eltiltanak magoktól minden kételkedést; félnek, hogy ha a' Józanokosság' patakjára botsátkoznak, beléfulnak. Inkább ragaszkodnak a' gyenge Hypothesisek' ágához, mint sem bátorkodnának magokat a' vízen saját erejekkel megtartani. Illy gondolkozások' módja vagyon mint a' buzgó Vakhitűeknek,

mint a' Szabad lelkűeknek. Mind a' ketten attól félnek, hogy a' legkisebb kétség is eldönti Systemájokat 's végre egészen semmivé teszi. Az egyik azért mindenekben hívő, a' másik mindenekben hitetlen marad. Ha ezt az Igassággal való bírásnak nevezed, nem sajnálhatom hogy nem bírsz vele.

De bírsz az Igazságod, melyet 'ember elérhet, nem azzal, melly egyedül a' Mindentudónál lakik 's mellynek fényjét halandó szemek elnem fogadhatják. Ennek tsak gyenge fakó ragyogványi világosítják a' véghetetlen megasságból éjjelünk' mezején lépésünket, 's tsak ez az, a' mit mi elbírhunk 's megnyerhetünk. Tsudálkozzunk-e, sajnálkodjunk-e, mikor illy kétséges világosságnál, a' mi lábunk eltántorodik, vagy az igaz útról nem vagyunk bizonyosok?

Az Igazság nem olly közel való tziel, mellyhez elérhessünk 's örökké annál nyugodhassunk. Nekünk embereknek nem egyéb az, mint tökéletesebb esméret. Mihelyt érezzük magunkban a' Tudósnak szükségét, mihelyt tapasztaljuk azt a' forró óhajást, hogy azon számtalan problémák között, mellyeket a' Természetbe való nézés előnkbe hoz, megfejtsük azt, a' melly minket legközelebb illet, már a' nyughatatlanság igazgatja lelkünknek minden ereit, a' vizsgálásnak nehézségein való általverekedésre, olly reménységben, hogy a' homályokon túl tellyes világosság 's nyugalom táltathatik. — Haszontalan reménység! Ujj kétségek zavartak-meg, ujj kérdések ingerlik Tudásunknak mindég mozgásban lévő ősztö-

aét. Így egy tzelről a' másakra ingereltetünk, mindég ujjuló óhajtással, melly soha egészen meg nem tsalatik, soha egészen meg sem elégítetik, míg nem váratlanul meglep életünknek, de nem vi'sgálódásunknak vége. Ez a' köz sorsa minden Igazság' vi'sgálónak; 's még is panaszkodol, hogy a' Tied is ez? Perelni akarsz az Örökkévalóval, hogy olly Igazság ösztönt adott, melly nyomorultá tesz, mivel meg nem elégíthet? Jobban fogsz az Istenről gondolkodni, mihelyt magadról jobban gondolkodol. Bayle barátom, nem nemesebb valóság-e, mint a' Hajós-legény, a' ki hagyja magát hajójától a' tengeren vitetni, a' nélkül, hogy azon nyughatatlankodnék, melly törvények szerint uszik a' hajó a' vizen, 's mint találja-meg a' kompasz a' hajókázásnak utait? Az egész rejtett kérdésnek megfejtése tehát ez: A' nyugalomnak 's meglegedésnek gyönyörű reményje, mellyre vinni ígér a' felfedezendő Igazság, édesget minket egyik nehéz vi'sgálásról a' másikkra. Egyszer életünk határán állunk, a' nélkül, hogy e' nyugalmat megleltük volna: de a' mint bizonyosan megtaláltunk a' mi Természetünknek esmérteink bővülése által való nemese-dése 's tökéletesedése az.

Engedd magadnak ezen vigasztalást, mellyhez olly méltó jussod vagy! Megbékéllesz magaddal, mihelyt a' maga érdemét betsülni bátor-kodol. — Bérekesztésül vegyed az én szíves tiszteletemnek bizonyításait. 'S ha ezek utólsók lennének, mellyeket tőlem vehetnél itt alatt; ha a' siron innét nem adhatnád néki többé barátságod-

nak bizonyosságait: legyen még ez az én utolsó földi kívánságom reád nézve, hogy találhassd-meg azt a' nyugodalmat már itten, melly reád vár ama jobb életben.

B A R T J Á N O S.

Midőn Bart János francia Admiral, az ő tíz esztendőös fiát legelőször a' hajóra vette, elől találkozott egy tengeri tolvaj hajóval, melly ötet mindjárt keményen megtámodta. Bart vizsgálóra vévén fiát, midőn a' félelemnek valamelly jelenségét látta volna rajta, a' fő árboczhoz köttette, a' hol a' golyóbisok legsűrűbben füttyöltek mellette, 's itt kellett néki az egész esata alatt lenni. A' nagyon érzékeny szívű Anyák ezt a' módját a' merészségre való késztetésnek, nem fogják rá hagyni. — Egykor egy Anglus valamelly feltétel alatt ötet hajójára csalogatta, a' ki készülleteket láttzott tenni az ő elfogására. Bartnak csak éppen annyi ideje maradt még hátra, hogy égő pipájával egy feltört puskaporos hordóhoz szaladhasson; a' hol avval fenyegetődzött, hogy a' tüzet egyszeriben bele fogná ejteni a' hordóba. Az anglus ezen nagyon megütközvén, őt' ismét szabadon bocsátotta.

Egykor ő az udvarhoz utazván, a' hol ugyan nem közönséges személyt játszott, mert midőn az előszobában elunta volna magát, elővévén az ő kedves pipáját, dohányozni kezdett. A' strása arra emlékeztetvén, hogy ez illetlen volna, így

szóllott; „már én erre a' Királyi szolgálatban annyira rá szoktattam magamat, hogy nála nélkül el nem lehetek, 's reménylem, hogy a' Király sem fogja ezt ellenezni.“ Megjelentik a' Királynak XIV-dik Lajosnak, hogy a' pitvarban egy ember dohányozna. — A' Király elmosolodván így szóllott: „fogadni mernék, hogy az nem egyéb hanem Bart János.“ 'S kegyesen fogadván őtet így szóllott hozzá: „Csak az Urnak van a' dohányozás nálam megengedve.“ És midőn ő nem egészen a' nagy világ tonusán beszéllene, így szóllott a' Király az őtet kinevető udvari emberekhez: az ő szavai nem fényesek, de nagy szívű nemességet mutatott cselekedetével. „Ugyan van e csak egy is köztetek“ így szólla továbbá, vizsgálódó szemekkel rájok tekintvén, „ugyan van e csak egy is köztetek, a' ki érezné magában hogy az ő tetteire alkalmas volna?“ — Mindnyájan halgattak 's szemeiket a' földre szegezték. 'S háta megett a' vitézt medvének nevezték.

Más alkalmatossággal így szóllott a' Király tengeri vitézzéhez: „Bart János én az Urat a' hajó sereg vezérjévé neveztem ki.“ — „Azt jól tselekedte Felséged,“ így szólla Bart. Az udvari emberek ezen újra elmosolyodtak. — Lassan Uraim, monda erre Lajos, ez olyan férjfiúnak a' felelete, a' ki a' maga érdemeit érzi, 's a' ki eltökéllé magában, hogy a' legujabb alkalmatossággal is tetteivel ezt megbizonyíthassa.“ — Egykor valamelly nevezetes győzelem után, a' maga fiát küldvén a' hírrel Párisba; a' Király maga is kívánta az ifjút látni, azért úgy paran-

esolta, hogy jöjjön hozzája, a' mint az útról esizmásan érkezett. Az ifju a' sikos pallon el-sikamolván, mellyre Lajos felkiáltva segítségére indult, 's mosolyogva így szóllott: „Látni való, hogy a' Bartok jobb tengeri vezérek, mint kamarás Urak.“ — A' Conti Herczegasszony is kívánván Bartnak fiát látni; ki húzott akkor egy virágot koszorújából, 's arra kérte, hogy kérné az Attyát, fonnya aztat is borostyán koszorújába.

1697 Esztendőben Bart a' Conti Herczeget vévén 6 hadihajón és egy Fregáttón Lengyel országba; melly útban szerencsésen elszökvén tizenkilentz ellenséges hajók közül, a' kik rájok tüzeltek: így szóllott a' Herczeg a' veszedelem után: „Oda lettünk volna, ha megtámadtak volna bennünket.“ — „Éppen nem“ felele Bart hidegvérrel. — „Hát mit eselkedett volna az Ur?“ „Meggyujtottam volna hajónkat, 's királyi Herczegségeddel együtt a' levegőbe repültem volna. A' fiamnak a' ki a' puskaporos magazinban vólt, ezt már előre megjelentettem, 's az csak az első jeladásra várakozott.“ A' Herczeg ezen szókra megrémült, 's megtiltotta az ilyen vitézi cselekedeteket, még ő a' hajón lenne.

M I R Z A L Á T Á S A.

Omne quae nunc obducta tuenti
Mortales hebetat visus tibi, et humida circum
Caligat nubem eripiam.

Virg. Aeneid. II. 604.

Eloszlatom azon felhőt, mellyen emberi sze-
meid által hatni nem tudnak, és a' melly körös-
körül mindent homályal borét.

Egy tudós harátomnak külömbbféle napkeleti
kézirásai vagynak, mellyeket nagy sziveséggel
szokott velem közölni. Egyet ezek közül, melly-
nek tizimje ez: Mirza látásai, különös gyö-
nyörúséggel olvastam, 's nem állhatom - meg,
hogy az első látást szóról szóra le ne fordítsam.

„Az uj holdnak ötödik napján így szölli Mir-
za, mellyet eleim szokása szerént mindenkor
megszoktam innepelni, minekutánna megmósód-
tam 's reggeli imádságomat véghez vittem, fel-
mentem a' Bagdád mellett fekvő magas hegyre a'
Napnak hátra lévő részét, elmélkedéssel és imád-
sággal akarván eltölteni. Midön a' hegynek te-
tején a' szabad ég alatt le ültem, az emberi élet
hijjábavalóságáról, mély gondolatokba merülvén
elmélkedésembe mind tovább tovább haladtam.
Bizonyára, így szöللék, az ember csak árnyék, 's
az élet csak álom. Az alatt még magamban ezt
gondolám, felvetettem szemeimet egy nem messze
lévő kősziklának tetejére, 's ott egy pásztori ru-
hába öltözött embert vettem észre, a' kinek ke-
zében muzikáló szerszám volt, 's a' ki mihelt reá

néztem, elkezdett musikálni. Ezen musika ki-
mondhatatlan édesden zengett, 's olly hangokat
adott, a' millyeneket az előtt életemben még so-
ha nem hallottam, 's eszembe juttatta azon men-
nyei énekeket, a' mellyekkel vallásunk tanéttása
szerént, a' jó és Istenfélő emberek lelkei a' Para-
ditsomba bemenetelekkor megköszöntetnek, 's a'
menyország örömeire elkészéttetnek. Soha nem
érzett gyönyörűség fogta-el lelkemet.

Sokszor hallottam, hogy az előttemlévő kő-
szikla egy lélek' hazája 's hogy sokan a' kik mel-
lette elmentek musikával örvendeztettek meg: de
azt senki se mondotta, hogy a' musikálót látni
lehetne. Minekutánna szép énekei lelkemet egé-
szen elragadták, 's társaságát velem megkíván-
tatták 's bámuló szemeimet egészen reá függeszt-
tettem, intett felém 's jeltt adott kezeivel, hogy
közelitsek lak-helyéhez. Feléje mentem ollyan
tisztelettel a' millyennel egy felségesebb vagyon-
ság eránt viseltetni tartozunk, 's minthogy e
szívem édes hangjai által egészen meg vólt bá-
jolvá, lébaihoz estem és örömömben sirtam. A'
lélek szánakozó 's egyszersmind barátságos ábrá-
zattal tekintett reám, 's az által olly bizodalmat
gerjesztett bennem maga eránt, hogy egyszerre
minden félelmem megszűnt. Felemelt a' föld-
ről megfogta kezemet, 's így szóllott: Mirza,
hallottam, mit beszéltél magadban kövess en-
gemet.

Ekkor a' kősziklának legmagassabb tetejére
vezetett 's annak tsutsára állítván így szóllott
hozzám: Fordulj szemeiddel napkelet felé, 's be-

széld el mit látsz. Látok felelék, egy igen nagy völgyet, melyet egy rémető nagy folyó víz hasét kétfelé. A' völgy, melyet látsz úgymond a' siralom' völgye, 's a' folyóvíz, melly szemedbe tűnik, egy része az örökké valóság nagy tengerének. Mi az oka mondék, hogy a' folyóvíz, melyet látok egyik felül egy sűrű ködből jö ki, 's a' másik felül ismét egy sűrű ködbe röjtözik-el? A' mit látsz felele az az örökké valóságnak az a' része, melly időnek neveztetik, melly a' napjárása szerént van kimérve, 's a' világ kezdetétől fogva annak végéig terjed. Visgáld meg figyelmesen, monda továbbá, ezen tengert, mellynek két végeit setétség borétja és zárja el, 's beszéld el, mit vész rajta észre. Egy hidat látok, felelék, a' folyóvíz felett állani. A' hid, melyet látsz, monda az emberi élet, visgáld-meg minden figyelemmel. Midön szemeimet sokáig reá függesztettem: Ugy tapasztaltam, hogy hetven egész 's egynéhány darab bolt hajtásokból állott, mellyek öszve számlálná mindenestől mint egy százat tettek. Midön a' bolthajtásokat számba vettem, azt mondotta a' lélek, hogy ezen hid eleinten sokkal több bolt hajtásokból állott vólt, de azoknak nagy részét egy nagy víz özön elragadta, 's a' hidat ilyen romladozott állapotban hagyta, a' millyenben most láttatik. De beszéld el, úgy mond, mit látsz még egyebet? Látom, mondék, hogy sok emberek mennek által rajta, és hogy mind a' két végén fekete felhők függenek. Midön tovább szemlélődtem észre vettem, hogy sokan az utazók közül a' hidról

az alatta elfolyó nagy vízbe leestek; 's figyelme-
sebb megvizsgálás után úgy találtam, hogy számtalan áljátók voltak a' hídon elrejtve, mellyekre mihelt az ember reá hágott, azonnal bele esett a' vízbe, 's egyszerre eltűnt. Ezen elrejtett áljátók a' hídnak kezdeténél igen sűrűen állottak; úgy hogy azon nagy sokaság közül, melly a' felhőből szüntelen elötologott, azonnal igen sokan béestek 's elenyésztek. A' hid közepe felé kevesebb áljátót láttam, de a' másik végén viszont igen sokat.

Voltak egynéhányan olyanok is, a' kik a' töredezet bolthajtásokon is folytatták lassu és tántorgó lépésekkel útjokat; de ezek egymás után csak hamar leestek, minthogy a' hosszas útazásban igen elfáradtak 's egészen elerőtlenedtek.

Egynéhány szempillantatokig elmerültem ezen tsudálkozásra méltó alkotványnak és a' rajta lévő külömbféle dolgoknak látásába. Elszomorodtam 's mélyen elkedvetlenedtem, midőn olyanok is sokan tündek szemembe, a' kik örömöknek és jó kedveknek közepette hirtelen le rogytak 's le rogytokban mindenhez kaptak a' mit értek; de semmi tartalékot nem találhattak. Némellyek mély gondolatokba merülve az ég felé szegeztek szemeiket, 's az illy elmélkedések közben elhanyatlottak, 's nem láttattak többé. Sokan holmi előttük repdeső 's fénylő vízi buborékok után futottak; de sokszor midőn már azokat elérni gondolták, megsikámlottak, 's nyakra före a' vízbe estek. Ezen külömbféle 's öszve zavarott tárgyak látása közben szemembe tündek némellyek a' kik-

nek kard, mások a' kiknek vizelettel megtölt pohár volt kezekben, 's a' kik a' hidon ide 's tovább futkosván sokakat olyan áljatokra taszítottak, mellyek nem voltak utjokban, 's mellyeket külföldben elkerülhettek volna.

Minekutánna ezen szomorú tárgyakon szememet jártattam jó ideig: a' lélek azt parantsolta, hogy nézzek még jobban körül 's mondjam meg, ha látok e még valamit a' mit nem értek. Széllal nézván külföldféle madarakat láttam a' hid felett repdesni, mellyek a' hid közepe' táján legsűrűbben gyűltek össze. Váltak ott keselyűk, hollók, ölyvek, mindenféle egyéb ragadozó madarak, 's azok között holmi szárnyas apró gyermekek is. Mit jelentenek ezek kérdém a' lélektől. Ezek, felele az, az irigység, fösvenység, babonaság, kétségbe-esés, szerelem és más efféle gondok és indulatok, mellyek az emberi életet gyötörni szokták.

Ekkor mélyen sóhajtottam: Jaj, így szölk, e szerint az embernek jobb volna nem születetni, minthogy életében tsupa nyomorúság sorsa és azután a' haláltól végképen elnyelettek. A' lélek szánakozó szemekkel tekéntvén rám azt mondotta, hogy ne nézzem az embert életének csak első léptőjén 's csak ott, a' hol az örökké valóság felé útazását kezdi, hanem fordítsam szememet azon sűrű ködfelé, mellybe a' folyóvíz a' belé eső embereket viszi. Ugy tselekedtem, a' mint parantsolta, 's nem tudom ha szememet rendkívül erős látással ajándékozta e' meg, vagy a' ködnek mellybe előbb belé nem

láthattam, sűrűségét eloszlatta, elég az, hogy a' völgy szemeim előtt megnyíltt és egy véghetetlen tengerre kiterjedett, mellynek közepén egy magas gyémánt kőszikla ment végig 's azt két egyenlő részekre osztotta. Az egyik részén a' köd megmaradott, úgy hogy ott semmit sem láthattam; de a' másik rész egy roppant nagyságú tengernek láttzott, mellyen számtalan szigetek voltak elhintve, mellyek szebbnél szebb gyümölcsös fákkal és közben folyó gyönyörű patakokkal voltak befödve. Lehetett ott látnam bájos ruhákba öltözött 's koszorúkkal ékeskedő embereket, a' kik a' fák alatt sétáltak, a' források mellett mulattak, vagy virágokon nyugodtak 's egyszer'smind mindenféle édes zengedezésű musikákat is hallottam. Ezen kellemetes látás kimondhatatlan örömet terjesztett bennem és sás szárnyakkal kívántam volna ezen bódog vidékre repülni: de a' lélek azt mondotta, oda nem vizs más ut, hanem csak a' halál kapuja, melly a' hidon az én számomra is nem sokára meg fog nyilni. A' szigetek, így szólla, mellyeket olly szépen zöldelleni látz, 's a' mellyek a' tenger színén elvagnak hintve, nagyobb számmal vagnak, mint a' tenger' fővényye. Ezeken a' szemedbe tűnőkön túl, még száz milliomszor ezer szigetek tündöklenek, mellyek messzebb terjednek, mint a' mennyire szemed látni, vagy csak képzelődésed is érni tud. Ezekben laknak halálok után a' jó és Istenfélő emberek, a' kik külömbféle virtusaihoz képest ezen külömbbféle szigetekbe osztatnak el, mellyek minden olyan gyönyörűségekkel

és boldogságokkal bővölködnek a' millyeneknek érzésére ők méltók és alkalmasok. Mindenik sziget maga egy Paraditsom, 's a' benne lakók természetéhez van alkalmaztatva. Vallyon nem érdemlik e meg ezen szép lakhelyek Mirza, hogy az emberek érettek szenvedjenek? 'S nyomorúságnak lehet e ez életet mondani, ha illyen jutalomra ad alkalmatosságot? érdemes e' félni a' haláltól, melly illy boldog életre vezet? Ne mond többé, hogy jobb lett volna az embernek nem születtetni, minekutánna látod, millyen örökkévalóság vár reája.

En kimondhatatlan gyönyörűséggel szemlélttem egy ideig ezen boldog szigeteket. Végre így szóllottam: mutasd meg nékem, kérlek azon titkokat, mellyek ezen sűrű felhő megett vagynak, melly a' tengernek a' gyémánt kösziklán tól lévő részét befedezi. Minthogy a' lélek semmit sem felelt; megfordultam, 's még egyszer akartam kérdeni: de úgy találtam, hogy eltávozott tőlem. Azután ismét azon boldog szigetek felé fordultam vissza, mellyeket előbb olly nagy gyönyörűséggel szemlélttem. De már ekkor a' nagy folyóviz, a' töredezett bolthajtásu hid és a' boldog szigetek helyett tsak a' Bagdád mellett lévő hosszú és széles völgyet, és az abban legelő ökröket, juhokat és tevéket láttam.

A' NYUGALOMNAK ÉS MUNKÁNAK TÖRTÉNETEI. (Allegoria.)

Quod caret alterna requie, durable non est.

Ovid.

A' világnak első esztendeiben, míg még az ártatlanság uralkodott, az emberi nemzet, a' mint a' régi dolgok' vi'sgálói jól tudják, mindennel bővelkedvén 's szakadatlan bődogságban részesülvén, a' nyugalomnak, egy olyan bájoló Istenségnek védelme alatt vólt, a' ki sem oltárokat, sem áldozatokat nem kívánt, 's a' kinél minden isteni tiszteletbéli tzeremoniák tsak abban állottak, hogy imádói jazminok' vagy mirtusok' árnyékában zöld pá'sitokra leheveredtek, vagy téjjel mézzel folyó patakok' partjain tántzoltak.

Egy illy kegyes és kedvező uralkodás alatt az első nemzetségek örök tavasz' illatozásában gyönyörködtek, a' földnek olyan gyümöltseivel éltek, mellyek minden művelés nélkül értek-meg számokra, 's olyan zöld levél' szinek alatt aludtak, mellyeket a' természet maga készített vólt. Fejek felett későn korán madarak zengedeztek, 's körülettek a' legfenébb vadak-is szeled bárányok' módjára játszadoztak. De nem sokára elvesztették erköltseiknek eredeti tisztaságát 's együgyűségét. Jöllehet közösen mindnyájan mindennel bővelkedtek, még sem elégedtek-meg, hanem kiki a' közös bőségnak egy részét sajátjává akarta tenni. Ebből erőszakoskodások tsalárdságok, ragadozások 's tolvajságok származ-

tak. Tsak hamar azután a' kevélység és az irigység - is elhatalmaztak a' világra, 's az értéket és birtokot uj mértékhez kezdték szabni. Mert ugyan azon emberek, a' kik addig gazdagoknak tartották magokat, ha szükséget nem láttak, attól fogva már nem a' természet' kívánságai, hanem mások' bővelkedése szerént kezdték meghatározni, mi és mennyi kelljen nekik, 's szegényeknek mondották magokat, ha az ő értékeket a' szomszédok' értéke felülhalladta. Már most tsak egyetlen egy lehetett bődög, mivel tsak egyetlen egy birhatott legtöbbet, 's ezen egyetlen egy mindenkor kénytelen volt attól félni, hogy mások ugyan azon fortélyokkal fognak ellene élni, a' mellyekkel ő előbb másokat elnyomott volt.

A' romlottság' elhatalmazása miatt a' föld' állapota - is megváltozott: az esztendő négy részekre oszlott, a' földnek egy része terméketlené lett, 's a' másik tsak makkot, füvet és vadgyümölcsöt termett. A' nyár és az ősz ugyan adott annyit, a' mennyi az emberek' élelmére szűken elegendő volt; de a' tél nagy szomorúságot okozott. Az éhség és az ezerféle betegségek, mellyeket a' levegő' mostohasága szült, nagy pusztítást tettek az emberek között, a' kik az ilyen környüállásokban végső veszedelmekre látszottak sietni.

Az éhség' pusztításainak akadályoztatása végett végre a' munka leszállott a' földre. A' munka a' kénytelenségnek leánya volt, a' Remény' tejét szopta, 's a' mesterség által neveltetett nagy.

ra, ugyan azért az Annyának erejét, a' Dajkájának bizodalmasságát 's bátorságát, 's nevelőjének ügyességét birta. Ábrázatját a' nap megbarnította 's a' szelek megrántzosították. Egyik kezében voltak a' Gazdaság' szerszámai, mellyekkel a' földet felásta 's felforgatta, a' másikon az építés' mesterségének eszközei, mellyekkel tetszése szerint tsinált, a' mikor akart köfalakat és tornyokat. Megjelenésekor így szóllott zordon hangon: Én vagyok, óh halandók, az a' Hatalom, a' kire ti mindnyájan bizattatva vagytok, 's a' kitől mind örömeiteket, mind minden bátorságaitokat egyedül várnatok kell. Sokaig szenvedtetek a' nyugalom' királyi páltzája alatt; de ez a' tsalárd Istenség, a' mint tapasztaltatok, nem tud védelmezni, hanem prédául szokott adni, majd az éhségnek, majd a' betegségeknek.

Serkenjetelek hát fel az én szómra. Én megtanítlak benneteket, hogyan kell a' föld' terméketlenségén 's a' levegő' mostohaságán segíteni. A' Nyárt kényszeríteni fogom, hogy Téltre élelmet készítsen. Általam a' víz halakat, a' Levegő szárnyas állatokat, az Erdő vadakat fog számatokra adni. Megmutatom, hogyan kell a' föld' gyomrába behatni, 's a' Hegyek' üregében, olyan értzeket keresni, mellyek kezeiteknek erőt 's testeiteknek bátorságot adjanak, hogy magatokat a' legfenébb vadak ellen - is védelmezhessétek, 's a' tseriákat levághassátok, a' kősziklákat elhasogathassátok, 's az egész Természetet hasznatokra és gyönyörűségetekre fordithassátok.

Ezen pompás meghívásnak hallására a' föld' lakosai felelevenedtek, a' munkát úgy nézték, mint egyetlen egy jöltévőjüket, és seregesen siettek zászlójához. Hivette az őket a' mezőre és a' hegyekre, 's megtanította őket, hogyan kell bányákat készíteni, halmokat egyengetni, posványos tókat kiszáritani, 's a' vizek' folyását igazgatni. Hevés idő alatt a' dolgok' ábrázatja egészen elváltozott, az egész tartomány megtölt városokkal 's falukkal, 's a' városok 's faluk körülvétettek kertekkel, szántóföldekkel és szőlőhegyekkel, 's mindenütt életes házakat, pajtákat 's gabona asztagokat 's telerakott asztalokat lehetett látni.

E' képen a' munka az ő tisztölőjével 's követőjével együtt kitsinyenként nem csak meggyőzte, hanem az uralkodástól egészen megfosztotta az Éhséget: de nem soká lehetett békességben. Mert a' Fáradtság csak hamar nagy éjjedést és háborudást okozott országában. Remegve és nyögve tsüggedett fővel 's elesett tagokkal jelent ez meg, 's minden nyögésére nagyobb erőtlenség, bádjadtság 's tsüggedés foglalta - el a' szíveket, a' dolgozóknak kezeikből sokszor éjjedttekben a' szerszámok - is kiestek.

Ezen utálatos késértettől az emberek felette igen megéjjedvén megbánták, hogy a' munka hívására olly könnyen hajlottak, 's visszakivánták azt az arany időt, mellyben a' nyugalom' uralkodása alatt olly bódogúl éltek. Eltökéltették magokban, azt újra meglátogatni 's életeknek hátra lévő részét annak szentelni. A' nyugalom még

nem hagyta vól el a' világot, az emberek könnyen reá akadtak, 's hogy töle való elpártolásokért megengesztelhessék, meghívták ötöt az azon jókban való részesülésre, mellyeket nékik a' munka adott.

A' nyugalom tehát bútsut vett azon erdöktől és völgyektől, mellyekben elébb lakott, 's palotákba 's más pompás helyekre költözött; télen lágy párnákon, nyáron pedig mesterséges barlangokban, vagy tzipra szökő - kutak mellett hevert. De mindenkor vól valami hijja boldogságának, 's hozzá visszatért, szökevény hiveinek soha sem tudott olly vidámságot 's tsendes szívet adni, a' millyennel addig birtak, mig még a' Munkával nem szövetkeztek. Az ő hatalma már most nem is vól meghatározatlan, mint elébb; mert meg kellett ezt a' puhasággal osztania, jöllehet általlátta, hogy a' Puhaság tsak képmutató és álnok barátja vól, a' ki minden hízelkedése mellett is nem tsak nem öregbítette, a' mint igérte, az ő hatalmát, hanem inkább fogyasztotta.

Azonban ezen két színes barátok egy ideig szembetünő meghasonlás nélkül uralkodtak együtt mind addig, mig végre a' puhaság, kötelességéről elfelejtkezvén, tisztölőin a' Betegségnek erőt hagyott venni. Ekkor a' nyugalom elfutott, 's az embereket az uj Tyrannusoknak hatalmában hagyta, a' kik minden mesterségekkel igyekeztek magokat uj birtokokban megerősíteni 's egymást költsönösen elősegíteni.

A' nyugalomnak nem tsak egy rendbéli ellenségei vólak. Némelly helyeken a' Betegség

estromainak szerentsésen ellentállott, de olyankor egy lassubb és ravaszabb ellenség támadta meg birodalmát. Mert sokszor, midőn mindenütt tsendeség vőlt, midőn sem belől fájdalmak, sem kívűl veszedelmek által nem háborgattatott, midőn minden virág bájoló színben mosolygott, 's minden szellő kellemet illattal kedveskedett, az unalom szokott epedő és bús szemekkel nála megjelenni, 's azokon a' helyeken, mellyek az ő számára vőltak külömbféle szépségekkel felékesítve, letelepedni, 's mihelytt letelepedett, mindenütt gyászas homály terjedett-el; az erdők elvesztették zöld színeket, a' madarak megszűntek énekelni, a' szellő hives fuvalma sóhajtássá vált, 's a' virágok elhervadván nem adtak jó illatot. Ekkor az emberek mindenütt bus ábrázatba öltöztek, seregesen jöttek mentek, a' nélkül, hogy tudták volna hová, 's szüntelen keresgéltek a' nélkül, hogy tudták volna, mit. Minden felől panaszok hallatták zugolódo szavokat, a' nélkül, hogy zugolásoknak okát tudták volna adni.

A' Nyugalom ilyen környűlállások között elvesztette tekéntetét. Követői ujra megvetést mutattak eránta, némellyek közűlek szorosabban egyesítették magokat a' Puhasággal, a' ki azt ígerte, hogy mestersége által az Unalmat elkergeti, mások, a' kik okosabbak vőltak 's több bátorsággal birtak, ismét visszatértek a' munkához, a' ki által az Unalom ellen ugyan védelmeztettek, de utóbb a' Fáradságnak adattak hatalmába, a' ki őket viszont a' Nyugalomhoz kényszerítette folyamodni.

Végre a' Nyugalom és a' Munka áttallatták, mind a' ketten, hogy maga egyik sem uralkodhatik állandóan és bátorságosan szüntelen tapasztalták, hogy Jobbágyaik hűségtelenek, 's azonnal elpártolnak, mihelyt jó alkalmatosságot látnak.

A' munka észre vette, hogy minden gazdagságot, mellyet nékik adott, mindenkor a' Nyugalomnak vittek áldozatul, 's a' nyugalom úgy találta, hogy az ő hivei minden szükség' idején a' munkához futottak, 's attól kértek segítséget. Ugyan azért gyűlést tartottak, mellyben azt végezték, hogy bizonyos egyezés szerént meg fogják az uralkodást egymás között osztani. Megegyeztem, hogy az egyik nappal, a' másik pedig éjjel uralkodjék, 's költsönösen ígéretet tettek, hogy egymásnak segítsenek, 's az Unalmat a' Munka, a' Fáradságot pedig a' Nyugalom kergesse-el. Így a' régi visszavonás egészen megszűnt, 's a' mint sokszor a' gyűlölségre szerelem szokott következni, úgy itt-is utóbb a' Nyugalom és Munka között házasság kötött, mellyből az Egység származott, egy igen jóltévő Istenség, a' ki szülei között az egyetértést még nagyobb mértékre emelte, 's a' költsönös igazgatást még jobban előmozdította, az által, hogy javait tsak az ollyanokkal közölte, a' kik életeket a' munka és a' nyugalom között illendő mértékben megosztották.

F o g l a l a t.

	Lap.
Malcrais de la Vigne Hisasszony	5
A' Vasárnap panassza a' Fő-Rendhez	6
Élet folyása	12
A' régi Nemzetek szabadságának elenyészé- séről	15
A' bor ereje	24
Athenais	25
Mit szolgálhat egy szép fonyóné	29
Példázatok	51
Dávid' hárfája	52
Anekdota	53
Arról a' mit az emberi Nem tehet és tehetne	54
Az öltözetéről	57
Anyai intés	45
Foot Samuel	44
Egy tengeri történet	51
A' szülekről és gyermekekről	55
A' képmutatásról és tettetésről	56
A' gazdaságról	59
A' tanulásról és könyvolvasásról	64
Az ifjuságról öregségről	68
Az idő eljár	69
Szívem krónikája	70
A' tündérek vatsorája	75

F o g l a l a t.

	Lap.
A' társasági élet és magánosság	76
A' vakondok	78
Emlékezetes kedveskedés. (Compliment)	81
A' kard tsere	—
Házasság	85
A' Mu'sa vásár	—
Aurora	91
A' nyomos szorgalom igen ritka de igen szükség- séges dolog	92
Baylénak levele Shaftesburyhoz's ennek válasza	98
Shaftesbury' válasza Bajléhoz	101
Bart János	107
Mirza látása	110
A' nyugalomnak és munkák történetei. (Al- legoria)	117

T. T. Előfizető Urak' Nevei.

Mélt. Gróf Széki Teleki József, Cs. Kir.
Hamarás, és a' N. M. Kir. Kammaránál Se-
cretárius.

Tek. Primótzi Szent-Miklós Aloyz,
Tek. Ns. Nógrád V. Vice Notárius.

Fő T. Kovácsi János, Esperest és Vaiszlói
Plébános.

Nagyt. Guzmics Izidor, Sz. Ben. Sz. Áld.
Pap, Theol. Doctor és Professor.

— — Spielák Regináld, Sz. Ben. Sz. Áld.
Pap és Professor.

Nagys. Baloghi Balogh Mihály, Ts. Kir.
Tanácsos és arany Sarkantyús Vitéz.

Nagyt. Dér Engelbert, Sz. Ben. Sz. Áld. Pap
és Professor.

Nzts. Tóbi János és a' Fijai, Siklói
Hönyvkötők.

Tek. Fittler István, Uradalmi Tiszt Pápán.

Ns. Megyeszay István, Bétsi Nagykereskedő.

Tek. Bene Károly, Kétyeti Compossessor.

Ns. Vajda Pál, Hönyvkötő Hassán.

Ns. Pataky János, Lőrinczen.

Pannonbegyi Hönyvtár.

Fő T. Tóth Ferentz, Generalis Notárius és
Ref. Prédik. Pápán.

Tek. Kovács Tóbiás, Distr. Notárius Jászbe-
rényben.

Nz. Harsányi Constantin, Jászberényi Herkeskedő.

Burián Pál, Könyváros Budán, 4 Ex.

Tek. Barthal György, Ts. Ns. Posony Várm. Fő Notárius.

Ns. Szöllősy János, Szepsi Könyvkötő.

Tek. Botsári Motsáry Antal, T. Ns. Nógrád V. Táblabírája.

Tek. Haeskovics Ferentz, Tek. Ns. Nógrád V. Táblabírája.

Tek. Réthey Molnár János, Szódai Földes Ur.

Tek. Nyéky Mihály, Ts. Csanád V. Al Jegyzője.

Tek. Föld-Deáki Náway György, Ts. Ns. Csanád V. Fő Szolgabírája.

Tiszt. Jekelfalussy Vincze, Nevendék Pap Egerben.

Tek. Radó Sándor, Ts. Ns. Somogy Várm. Táblabírája.

Nagyt. Pucz Antal, Ballonyi Plébános.

Tek. Hussits István, K. Hammarabéli Kasznár.

Tek. Jánosi Gábor, Urodalmi Tiszt. Nagyváradon.

Tek. Petrovics Sámuel, M. Gróf Széki Teleki László Ur, ő Nagys. Praefectussa.

Tek. Almási Rudics József, Phil. és Törvények Doctora, A' Kir. Pesti Magyar Universitas Phil. és Törvényes Harnak Tagja, Tek. Tolna és Bács V. Táblabírája.

Tek. Kovács-Vágási Botka Menyhárt, Herczeg Esterházy' Fiskálissa.

Nzs. Guttman János, Holosvári Könyváros és Hötő 4 Ex.

Nzs. Schwaiger András, Györi Könyvtáros.
Nagyt. Farkas József, Theol. Doctor és Prof.
Pétsett.

Fő T. Döry Gábor, Titul. Kanonok és Szent
Lőrinczi Esperest.

Tek. Bannó István, a' Böltselkedés és Törvé-
nyek' Doctora, a' Holosvári kir. Lyceumban
a' Törvények' több Agazatinak Tanítója 's
második Directora.

Tiszt. Vasdinyei József, Berkesdi Káplán.

Fő T. Horváth János, Weszprémi Kanonok
etc. és az Egyházi Értekezések érdemes Ki-
adója.

Ns. Kis István Özvegye és a' Fia József,
Pesti Könyvtáros.

Fő T. Belánszky József, Váczi Kanonok.

Nagyt. Mericzey Antal, a' Váczi Háptalan
Sz. Szék Notáriussa.

Mélt. Gróf Széki Teleki Ferentz, Cs. Kir.
Hamarás.

Mélt. és Fő T. Koválik János, Tribuniczai
Püspök és Esztergomi Gen. Vicarius.

Fő T. Ruszek József, Theol. Doctor a' Hahóti
Sz. Margittól neveztetett Ap. és Pléb.

Tek. Szentiványi Szentiványi Gott-
fried.

Nagys. Lányi Lányi Imre, Ts. R. Hammarás,
Tek. Ns. Bihar V. Vice-Ispánnya.

Tek. Csontos, Jurassor Szentesen.

Nzs. Eggenberger József, Pesti Könyvtáros.

P e s t e n,
Trättner Ján. Tamás
bet. 's költségével.